

HE 126/2024 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi yleisestä asumistuesta ja eläkkeensaajan asumistuesta annettujen lakien muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi yleisestä asumistuesta annettua lakia ja eläkkeensaajan asumistuesta annettua lakia.

Esityksen mukaan tuen määräytymisperusteisiin palautettaisiin varallisuusharkinta ja asumistuessa huomioon otettavia enimmäisasumismenoja koskevaa kuntaryhmitystä tarkistettaisiin. Yrittäjän tuloja koskevaa säännöstä täsmennettäisiin.

Eläkkeensaajan asumistuen määräytymisperusteita muutetaan vastaavasti ja omaisuuden ja tulojen vaikutusta kiristettäisiin. Lisäksi tehtäisiin joitain teknisluontoisia täsmennyksiä.

Esitys perustuu pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelmaan ja vuosien 2025–2028 julkisen talouden suunnitelmaan.

Esitys liittyy valtion vuoden 2025 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2025.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIAALLINEN SISÄLTÖ	1
PERUSTELUT	3
1 Asian tausta ja valmistelu	3
1.1 Tausta	3
1.2 Valmistelu	3
2 Nykytila ja sen arviointi	4
2.1 Yleinen asumistuki	4
2.2 Eläkkeensaajan asumistuki	8
3 Tavoitteet	11
3.1 Yleinen asumistuki	11
3.2 Eläkkeensaajan asumistuki	11
4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset	12
4.1 Keskeiset ehdotukset	12
4.1.1 Yleinen asumistuki	12
4.2 Pääasialliset vaikutukset, yleinen asumistuki	12
4.2.1 Taloudelliset vaikutukset	12
4.2.1.1 Vaikutukset kotitalouksien taloudelliseen asemaan	12
4.2.1.2 Vaikutukset valtion ja kuntien kustannuksiin	19
4.2.2 Vaikutukset Kansaneläkelaitoksen toimintaan	20
4.2.3 Vaikutukset muutoksenhakuelinten toimintaan	20
4.3 Pääasialliset vaikutukset, eläkkeensaajan asumistuki	20
4.3.1 Taloudelliset vaikutukset	20
4.3.1.1 Vaikutukset kotitalouksien taloudelliseen asemaan	20
4.3.1.2 Vaikutukset julkiseen talouteen	23
4.3.2 Vaikutukset Kansaneläkelaitoksen toimintaan	24
4.3.3 Vaikutukset muutoksenhakuelinten toimintaan	24
4.4 Yhteisvaikutuksen muiden sosiaaliturvamuuutosten kanssa	24
5 Muut toteuttamisvaihtoehdot	24
6 Lausuntopalaute	24
7 Säännöskohtaisen perustelut	25
7.1 Laki yleisestä asumistuesta	25
7.2 Laki eläkkeensaajan asumistuesta	27
8 Voimaantulo	27
9 Toimeenpano ja seuranta	27
10 Suhde muihin esityksiin	28
10.1 Esityksen riippuvuus muista esityksistä	28
10.2 Suhde talousarvioesitykseen	28
11 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys	28
LAKIEHDOTUKSET	32
1. Laki yleisestä asumistuesta annetun lain muuttamisesta	32
2. Laki eläkkeensaajan asumistuesta annetun lain 11 ja 12 §:n muuttamisesta	35
LIITE	37
RINNAKKAISTEKSTIT	37
1. Laki yleisestä asumistuesta annetun lain muuttamisesta	37
2. Laki eläkkeensaajan asumistuesta annetun lain 11 ja 12 §:n muuttamisesta	41

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

1.1 Tausta

Esityksen tavoitteena on toteuttaa pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelmassa linjattuja, yleistä asumistukea koskevia valtiontaloutta tasapainottavia toimia.

Pääministeri Orpon hallituksen hallitusohjelmassa todetaan, että viimeisen noin viidentoista vuoden aikana julkisen talouden velkasuhde on noussut huomattavasti. Huoltosuhteen heikkenemisen myötä julkisen sektorin menot ovat kasvaneet tuloja nopeammin ja julkiseen talouteen on syntynyt mittava rakenteellinen alijäämä. Ikääntymiseen liittyvät menot jatkavat kasvuaan tulevina vuosina ja vuosikymmeninä. Tämän lisäksi velan määrän kasvu yhdessä kohonneen korkotason kanssa kasvattaa valtion velanhoitomenoja merkittävästi. Lähivuosina julkista taloutta kuormittavat myös useat mittavat turvallisuuteen liittyvät hankinnat. Ilman merkittäviä toimia julkisen talouden alijäämät jäävät suuriksi ja velkasuhde jatkaa kasvuaan, heikentäen julkisen talouden kykyä turvata hyvinvointiyhteiskunnan toimintakyky mahdollisten tulevien kriisien aikana ja niiden jälkeen. Edelleen ohjelmassa todetaan, että vaikka työllisyysaste on viime vuosina noussut merkittävästi, työttömyysaste on kuitenkin edelleen korkea ja osaavasta työvoimasta on pulaa.

Hallitusohjelman mukaan hallituksen talouspolitiikan painopisteet ovat taloudellinen vakaus, työllisyys, talouskasvu sekä hyvinvointipalvelujen turvaaminen. Ohjelmassaan hallitus sitoutuu julkisen talouden tasapainottamiseen varmistaakseen kansalaisten hyvinvoinnin ja kestäväen talouskehityksen. Hallituksen työllisyys- ja kasvutoimet yhdessä suorien sopeutustoimien kanssa luovat edellytykset julkisen talouden tasapainottumiseen vuonna 2031.

Hallitusohjelman mukaan pidemmän aikavälin tavoite on tasapainottaa julkinen talous ja kääntää velkasuhde laskuun muiden Pohjoismaiden tasolle.

Hallitusohjelmassa hallitus on päättänyt sopeutustoimista, joilla tavoitellaan julkisen talouden vahvistumista velkasuhdetta vakauttavalla tavalla. Tavoitteen saavuttamiseksi hallitus on linjannut toteutettavaksi laajan kokonaisuuden rakenteellisia uudistuksia.

Hallitusohjelman osiossa 4.3, Työhön kannustava sosiaaliturva, linjataan sosiaaliturvan uudistamisesta siten, että järjestelmä on yksinkertaisempi ja työhön kannustavampi. Osana tätä kokonaisuutta hallitusohjelman mukaan toteutetaan asumistuen kokonaisuudistus, jonka tavoitteena on tukien kohdistuminen tukea eniten tarvitseville ryhmille.

Hallituksen neuvottelussa vuosien 2025–2028 julkisen talouden suunnitelmasta linjattiin eläkkeensaajan asumistuen säästötoimista osana julkisen talouden tasapainottamistavoitetta.

1.2 Valmistelu

Esitys on valmisteltu sosiaali- ja terveysministeriössä yhteistyössä Kansaneläkelaitoksen kanssa.

Luonnos hallituksen esitykseksi oli lausunnolla ajan 27.6.–7.8.2024. Lakiesityksen johdosta on pyydetty lausuntoa ympäristöministeriöltä, opetus- ja kulttuuriministeriöltä, valtiovarainministeriöltä, Kansaneläkelaitokselta, Suomen kuntaliitolta, SOSTE Suomen

sosiaali ja terveys ry:ltä, Allianssi ry:ltä, Suomen ylioppilaskuntien liitolta (SYL), Suomen ammattiin opiskelevien liitto SAKKI ry:ltä, Suomen opiskelijakuntien liitto SAMOK ry:ltä, Vuokralaiset ry:ltä (VKL), Asukasliitolta, Valtion asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksesta (ARA), Suomen kiinteistöliitolta, Asunto-, toimitila-, ja rakennuttajaliitto RAKLI ry:ltä, Suomen vuokranantajat ry:ltä, Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselta, monimuotoiset perheet – verkostolta, lapsiasiavaltuutetulta, eläketurvakeskuksesta ja eläkeläisliittojen etujärjestö EETU ry:ltä. Lausunnot sekä muut valmisteluasiakirjat ovat luettavissa julkisessa palvelussa hankenumeraalla <https://stm.fi/hanke?tunnus=STM118:00/2023>.

2 Nykytila ja sen arviointi

2.1 Yleinen asumistuki

Yleisestä asumistuesta annetun lain (938/2014) 7 §:n mukaan asumistukea maksetaan vuokra- ja asumisoikeus- ja omistusasuntoihin. Omistusasuntoihin maksettava tuki lakkaa 1.1.2025 alkaen. Lain 12 §:n mukaan tuen määrään laskettaessa otetaan huomioon ruokakunnan jäsenten yhteenlasketut jatkuvat tai vuosittain toistuvat bruttotulot. Sekä ansio- että pääomatulot otetaan huomioon. Tuen määrä on 70 prosenttia lain 16 §:n mukaan määräytyvän perusomavastuun ylittävistä, enintään laissa määritellyistä enimmäismääräisistä asumismenoista. Perusomavastuu on lain 16 §:n mukaan 50 prosenttia asumistuessa huomioon otettavista tuloista, joista on vähennetty täysimääräiseen tukeen oikeuttavan tulon määrä.

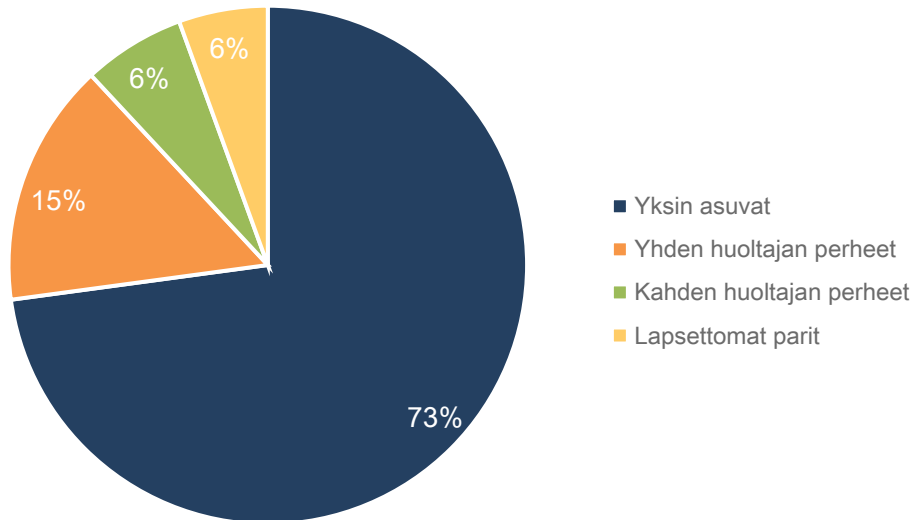
Tuen hakijan tai saajan varallisuus ei erikseen vaikuta tuen määrään, toisin kuin eläkkeensaajan asumistuesta annetun lain (571/2007) mukaiseen asumistukeen. Ennen 1.1.2015 voimaan tullutta asumistuen kokonaisuudistusta varallisuus vaikutti myös yleisen asumistuen määrään ja varallisuudesta laskettiin laskennallista tuloa, joka lisätään ruokakunnan muihin tuloihin asumistukea määrättäessä.

Huhtikuussa 2024 asumistukea maksettiin 407 942 ruokakunnalle. Yritystuloa oli näistä 23 303 ruokakunnalla.

Asumistuessa huomioon otettavat enimmäismäärät riippuvat asunnon sijaintikunnasta. Kunnat on jaettu kolmeen kuntaryhmään. Helsinki ja muu pääkaupunkiseutu muodostavat ensimmäisen kuntaryhmän, muut kaupungit toisen ryhmän ja muut kunnat kolmannen.

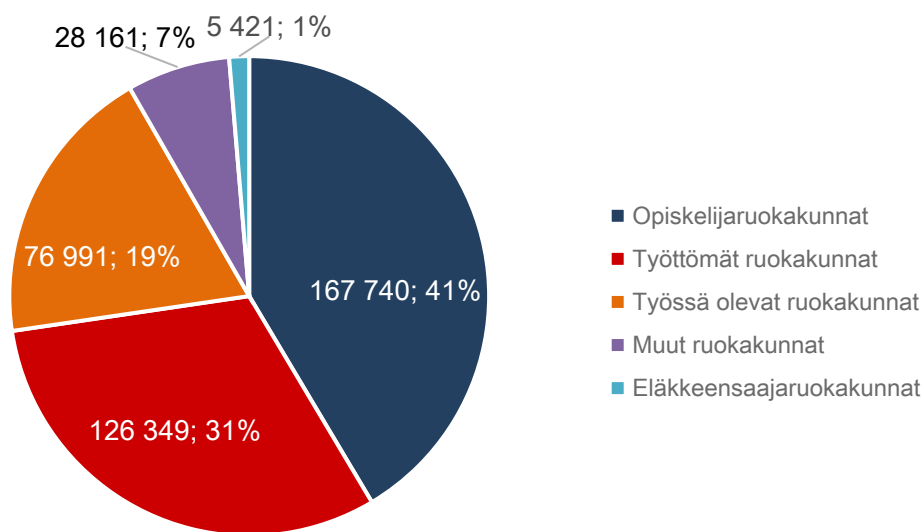
Kuviossa 1 on esitetty yleisen asumistuen saajaruokakunnat ruokakuntatyypeittäin vuoden 2023 lopussa. Suurin osa, 73 prosenttia, tuen saajaruokakunnista on yksinasuvia. Toiseksi yleisin ruokakuntatyyppi olivat yksinhuoltajat, joita oli noin 15 prosenttia tukea saaneista ruokakunnista.

Kuvio 1. Yleisen asumistuen saajat ruokakuntatyypeittäin vuoden 2032 lopussa. Lähde: Kelasto

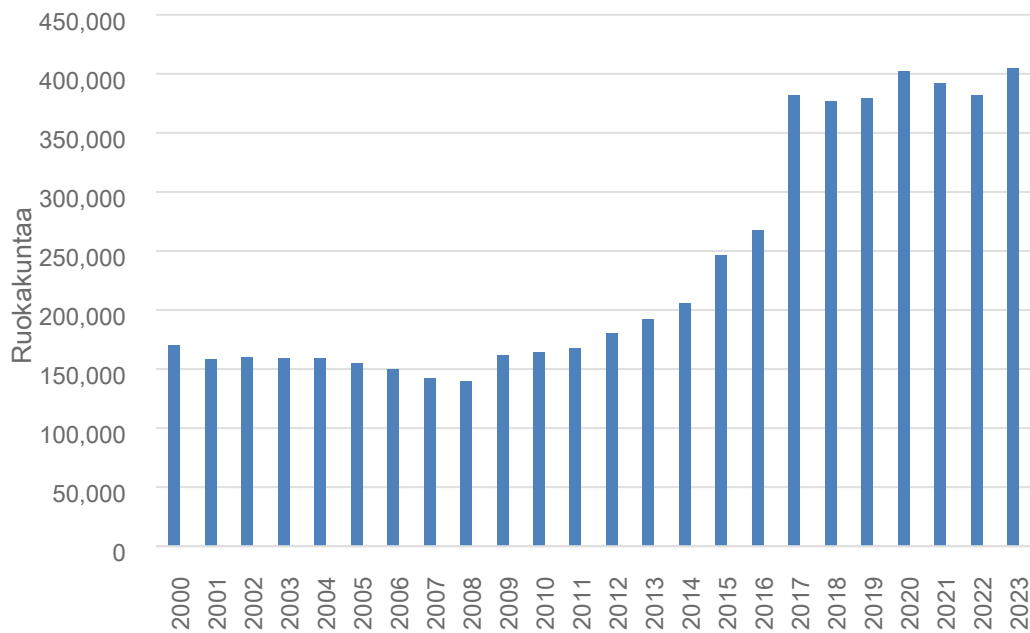
Kuviossa 2 on esitetty yleistä asumistukea saavat ruokakunnat vuoden 2023 lopussa ruokakunnan elämäntilanteen mukaan. Kuvion luvut ovat suuntaa antavia, sillä useamman henkilön kotitalouksissa ei voi yksiselitteisesti määritellä, onko ruokakunta esimerkiksi opiskelijaruokakunta vai työssäkäyvä ruokakunta.

Kuvio 2. Yleisen asumistuen saajaruokakunnat elämäntilanteen mukaan vuoden 2023 lopussa. Lähde: Kelasto

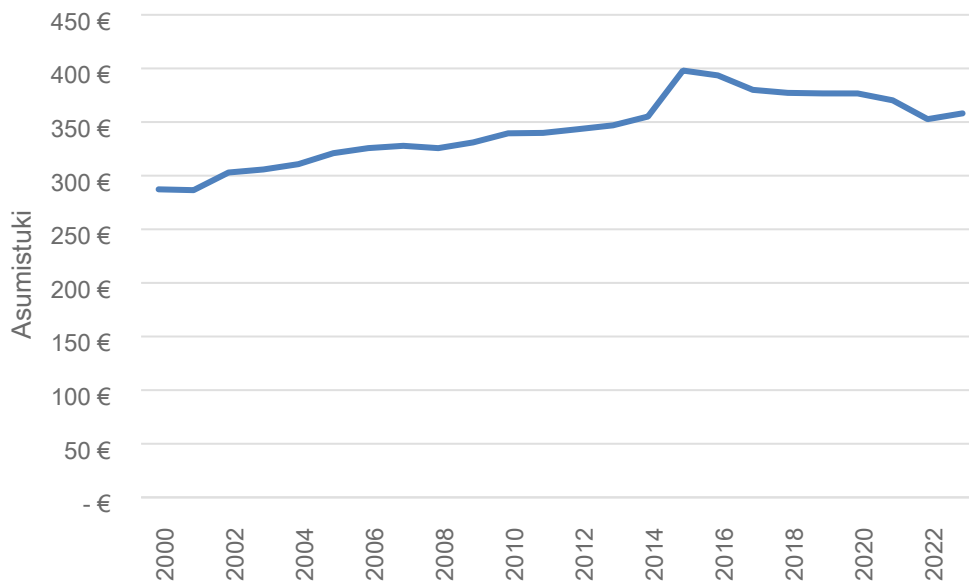
Kuviossa 3 esitetään yleisen asumistuen saajaruokakuntien kehitys vuodesta 2000 lähtien. Viimeisen 12 vuoden nousevan trendin taustalla ovat olleet erityisesti muutokset lainsäädännössä. Vuonna 2015 tehtiin lain kokonaisuudistus ja tuessa otettiin käyttöön ansiotulovähennys, joka nosti tukeen oikeuttavien tulojen ylärajaa ja siten saajamääriä. Vuonna 2017 opiskelijat tulivat yleisen asumistuen piiriin, mikä lisäsi huomattavasti saajamääriä. Vuodesta 2017 lähtien saajamäärät ovat pysyneet melko vakaina, ja määrissä näkyy lähinnä vuosien 2020–2021 pandemiatilanteesta seurannut piikki saajamääristä.

Kuvio 3. Saajaruokakunnat vuoden lopussa 2000–2023. Lähde: Kelasto

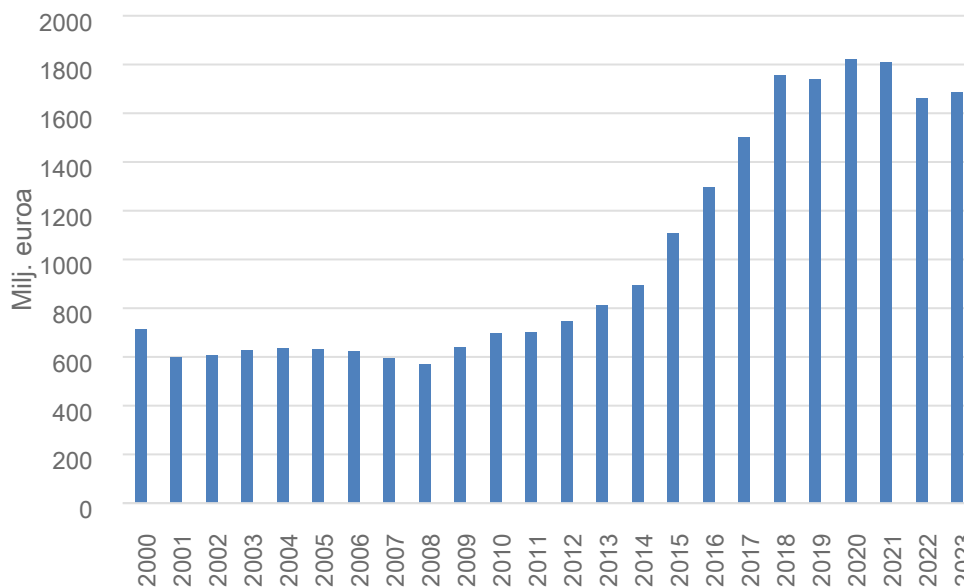

Kuvioissa 4 ja 5 on esitetty keskimääräiset asumistuet sekä asumistuen kokonaismenot vuosina 2000–2023. Keskimääräinen tuki on pysynyt ansiotulovähennyksen käyttöön ottamisen jälkeen melko samalla tasolla, ja menojen kasvua on ajanut opiskelijoiden järjestelmän piiriin tulemisesta sekä itse ansiotulovähennyksen käyttöönotosta seurannut saajamäärien kasvu.

Kuvio 4. Keskimääräinen asumistuki vuoden lopussa vuoden 2023 hintatasossa 2000–2023.
Lähde: Kelasto, sosiaali- ja terveysministeriön laskelma

Kuvio 5. Maksetut yleiset asumistuet vuoden 2023 rahassa 2000–2023. Lähde: Kelasto, sosiaali- ja terveysministeriön laskelma

Taulukossa 1 on esitetty keskimääräiset asumismenot kuudessa kuntaryhmän II kunnassa, jotka esitetään siirrettäväksi kuntaryhmään III. Vertailu muiden kuntaryhmän II kuntien keskimääräisiin asumismenoihin osoittaa, että kaikissa kuudessa kunnassa keskimääräiset asumismenot ovat muun kuntaryhmän keskiarvon alapuolella kaiken kokoisissa ruokakunnissa.

Tarkastelussa on huomioitu lapsettomien opiskelijaruokakuntien siirto opintotuen asumislisän piiriin.

Taulukko 1. Keskimääräiset asumismenot ruokakunnan koon mukaan kuudessa kuntaryhmän II kunnassa ja muussa kuntaryhmässä keskimäärin, euroa kuukaudessa. Lähde: Kela

Kunta	Ruokakunnan koko				
	1	2	3	4	Yli 4
Kajaani	490	665	760	841	930
Kouvola	458	633	730	809	952
Lappeenranta	504	688	791	889	993
Mikkeli	509	678	818	880	1 041
Pori	465	622	735	851	908
Vaasa	505	674	773	878	1 009
Muu kuntaryhmä 2	539	724	842	931	1 060

Yrittäjän tulot arvioidaan lain 12 § 4 momentin mukaan yrittäjän eläkelain (1272/2006) mukaan vahvistetun työtulon mukaan. Yksittäisissä tapauksissa työtulon mukainen tulotaso poikkeaa kuitenkin selvästi yrittäjän todellisesta tulotasosta.

2.2 Eläkkeensaajan asumistuki

Eläkkeensaajan asumistuesta annetun lain (571/2007) mukaista asumistukea maksetaan vakinaisesti Suomessa asuvalle pienituloiselle henkilölle, joka saa tukeen oikeuttavaa eläkettä. Tukea maksetaan vuokra- tai omistusasuntoon. Asumistukea laskettaessa vuositulona otetaan huomioon hakijan ja hänen avio- tai avopuolisonsa jatkuvasti tai vuosittain toistuvasti saamat bruttotulot. Sekä ansio- että pääomatulot otetaan huomioon. Lisäksi tulona otetaan huomioon kahdeksan prosenttia siitä lain 13 §:ssä todetusta omaisuudesta, josta on vähennetty velat ja jolla hakijan omaisuus vuonna 2024 ylittää 18 306 euroa tai avio- tai avopuolisoiden omaisuus yhteensä ylittää 29 290 euroa. Huomioon otettavaa omaisuutta ovat muun muassa kiinteistöt ja talletukset. Omaisuutena ei kuitenkaan oteta huomioon osuutta kuolinpesässä eikä hakijan taikka hänen avio- tai avopuolionsa omistamaa omassa käytössä olevaa asuntoa, johon asumistuki maksetaan.

Jos saajalla on talletuksia enintään 2 000 euroa, ne ja niiden korot eivät vaikuta asumistukeen. Puolison talletuksille on oma 2 000 euron rajansa. Näiden ylittävältä osalta lasketaan korko- ja osinkotulot mukaan tuloihin ja talletukset asumistukeen vaikuttavan omaisuuden määrään.

Asumistuen määrä on lain 15 §:n mukaan 85 % huomioon otettavista, enintään asunnon sijaintipaikkakunnan mukaisista asetuksella määritellyistä enimmäisasumismenoista, joista on vähennetty lain 11 §:n mukainen perusomavastuu ja tulojen mukaan määräytyvä lisäomavastuu. Perusomavastuun määrä on 681,39 euroa vuodessa vuonna 2024 eli noin 56,78 euroa kuukaudessa. Lisäomavastuu on 41,3 % siitä tulojen osasta, joka ylittää tulorajan. Jos tulot jäävät alle tulorajan, lisäomavastuuta ei tule.

Lisäomavastuun tuloraja on vuonna 2024 yksinasuvalle 10 280 euroa vuodessa eli noin 857 euroa kuukaudessa. Tuloraja on avio- tai avoliitossa tai rekisteröidyssä parisuhteessa olevalle, jonka puolisoilla ei ole oikeutta asumistukeen 14 746 euroa vuodessa eli noin 1 229 euroa kuukaudessa. Tuloraja on avio- tai avoliitossa tai rekisteröidyssä parisuhteessa olevalle, jonka puolisoilla on oikeus asumistukeen 16 783 euroa vuodessa eli noin 1 399 euroa kuukaudessa.

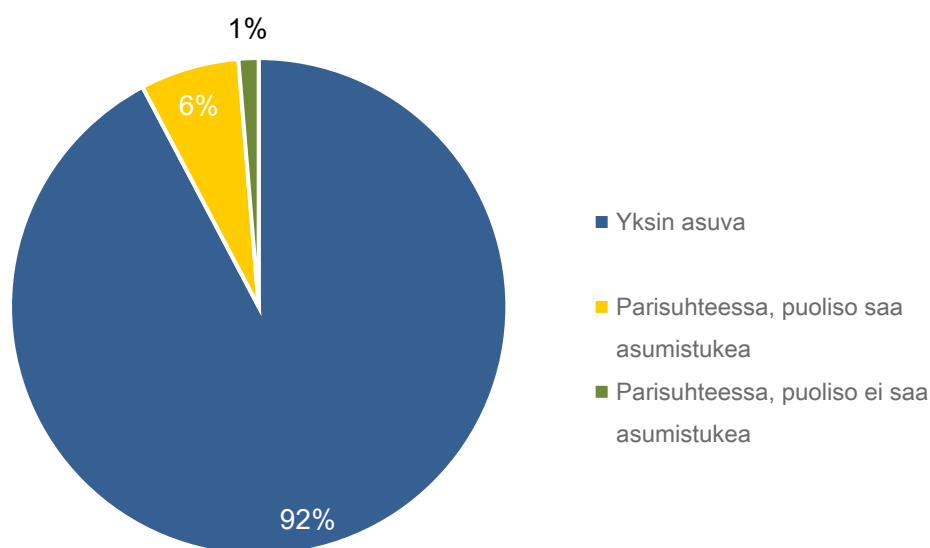
Asumismenojen enimmäismäärät kuntaryhmittäin ovat:

- I kuntaryhmä 9 287 euroa vuodessa, eli noin 774 euroa kuukaudessa
- II kuntaryhmä 8 541 euroa vuodessa noin 712 euroa kuukaudessa
- III kuntaryhmä 7 493 euroa vuodessa noin 624 euroa kuukaudessa

Huhtikuussa 2024 eläkkeensaajan asumistuen saajia oli 203 301, joista miehiä 79 040 (39 %) ja naisia 124 261 (61 %). Sellaisia saajia, joilla varallisuusharkinta on vaikuttanut asumistuen määrään, oli noin 37 000.

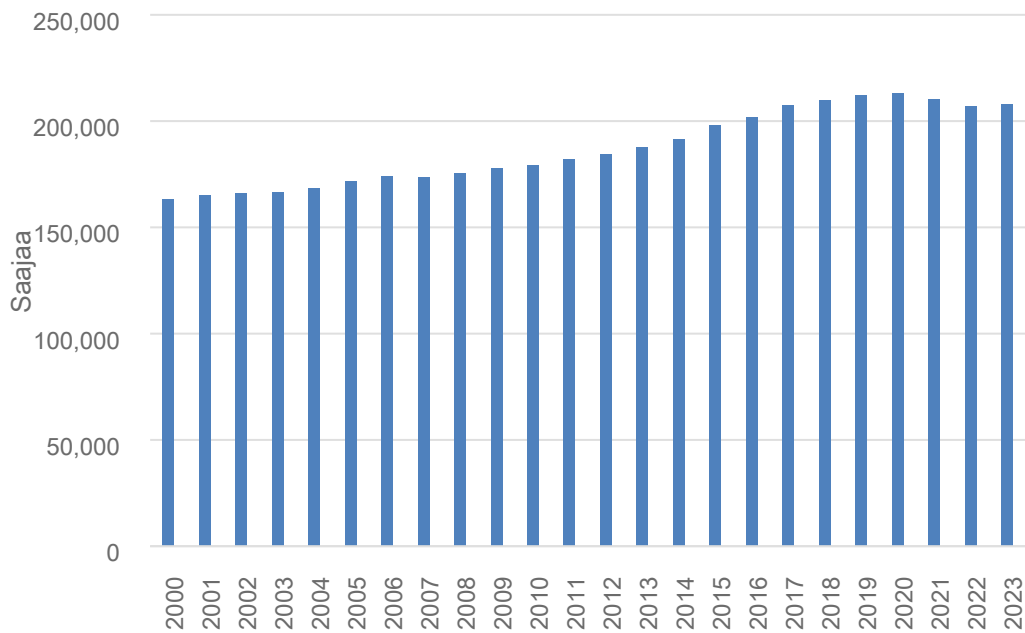
Kuviossa 6 on esitetty eläkkeensaajan asumistuen saajaruokakunnat vuoden 2023 lopussa perhetyypeittäin. Valtaosa tuen saajista, noin 92 prosenttia, oli yksinasuvia eläkeläisiä. Parisuhteessa olevia, joiden puoliso saa asumistukea oli reilu 6 prosenttia ja parisuhteessa asuvia, joiden puoliso ei saa asumistukea reilu prosentti.

Kuvio 6. Eläkkeensaajan asumistuen saajat perhetyypin mukaan vuoden 2023 lopussa. Lähde Kelasto

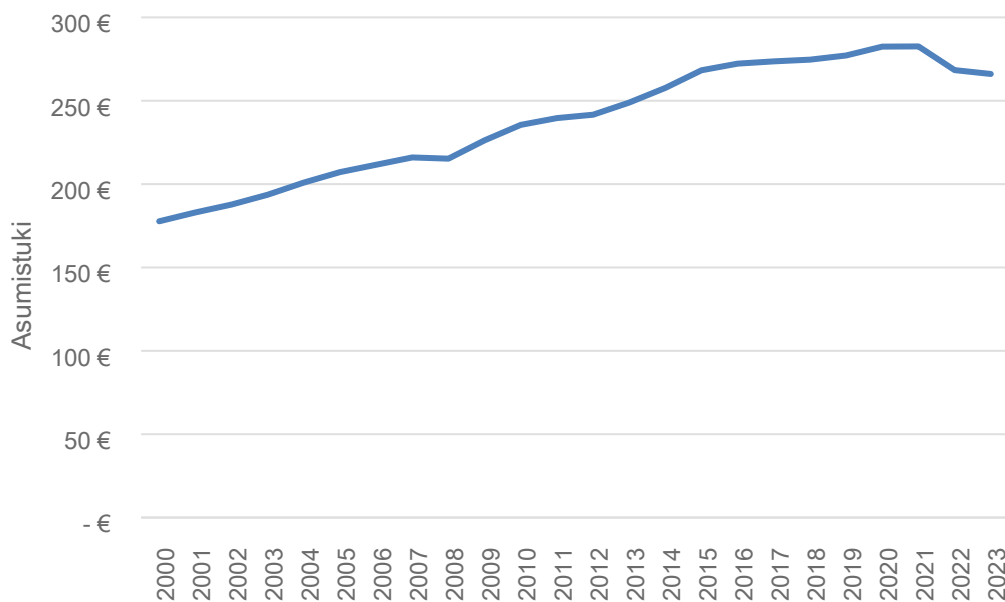

Eläkkeensaajan asumistuen kehitystä vuosina 2000–2023 on esitetty kuvioissa 7–9. Tuen saajien määrä on kasvanut vuodesta 2000 reilulla neljänneksellä, mutta samaan aikaan myös eläkkeensaajien määrä on kasvanut väestön ikääntyessä. Keskimääräinen asumistuki on kasvanut reaalisesti vuoteen 2020 saakka. Eläkkeensaajan asumistuen kulut ovat seuranneet saajamäärän ja keskietuuden kehitystä.

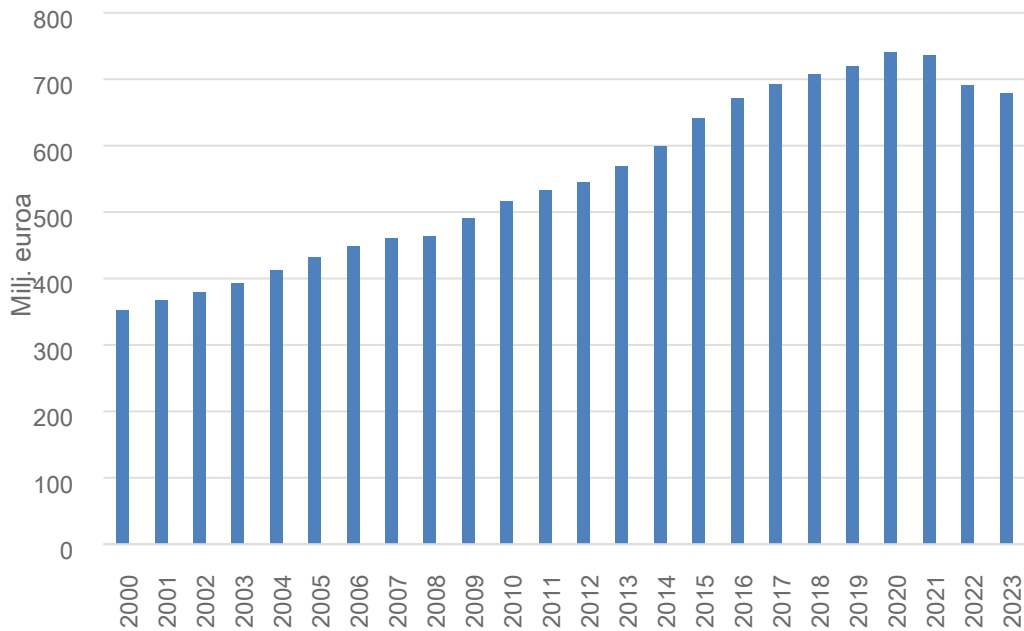
Kuvio 7. Eläkkeensaajan asumistuen saajat vuoden 2023 lopussa 2000–2023. Lähde Kelasto

Kuvio 8. Keskimääräinen eläkkeensaajan asumistuki vuoden lopussa vuoden 2023 hintatasossa 2000–2023. Lähde: Kelasto, sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön laskelma

Kuvio 9. Maksetut eläkkeensaajan asumistuet vuoden 2023 rahassa 2000–2023. Lähde: Kelasto, sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön laskelma

3 Tavoitteet

3.1 Yleinen asumistuki

Esityksen tavoitteena on valtion talouden tasapainottaminen ja asumistukimenojen voimakkaan kasvun hillitseminen.

Varallisuusharkinnan lisäämisellä on tarkoitus kohdentaa yleistä asumistukea sitä eniten tarvitseville ja vähävaraisimmille tuensaajille.

Enimmäisasumismenoja koskevan kuntaryhmituksen uudelleenjärjestelyllä nykyisestä 2. kuntaryhmästä siirretään kuntia 3. kuntaryhmään, koska kunnissa tuensaajien keskimääräiset todelliset vuokrat ovat muita saman kuntaryhmän kuntia alempia.

Yrittäjän tuloja koskevan säännöksen täsmentämisellä mahdollisesta puuttumisen yksittäisiin tapauksiin, joissa YEL-työtulo poikkeaa olennaisesti yrittäjän todellisesta tulotasosta. Muutoksen tavoitteena on mahdollistaa yksittäisiin räikeisiin tilanteisiin puuttuminen ja järjestelmän legitimitietin vahvistaminen. Yritystuloa oli huhtikuussa 2024 yhteensä 23 303 asumistukea saavalla ruokakunnalla.

3.2 Eläkkeensaajan asumistuki

Esityksen tavoitteena on valtion talouden tasapainottaminen.

Lisäomavastuun määräytymisen muutoksella ja omaisuusharkinnan kiristyksillä tukea kohdennetaan pienituloisimmille, vähävaraisimmille ja eniten tukea tarvitseville eläkkeensaajille.

4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

4.1 Keskeiset ehdotukset

4.1.1 Yleinen asumistuki

Tuen määräytymisperusteisiin palautettaisiin varallisuusharkinta. Ruokakunnan saamiin, tuen määrään vaikuttaviin tuloihin lisättäisiin 20 % varallisuusrajan ylittävän nettovarallisuuden määrästä. Tukea ei myönnettäisi lainkaan, jos ruokakunnan jäsenten yhteenlaskettu nettovarallisuus olisi vähintään 50 000 euroa.

Enimmäisasumismenoja koskevaa kuntaryhmitystä tarkistettaisiin. Kouvola, Mikkeli, Pori, Kajaani, Lappeenranta ja Vaasa siirrettäisiin nykyisestä II kuntaryhmästä III kuntaryhmään. Näissä kunnissa asumistuen taso laskisi. Siirrettävissä kunnissa tuensaajien todelliset vuokrat ovat keskimäärin alhaisempia kuin muissa II kuntaryhmän kunnissa ja siksi siirto on perusteltu.

Yrittäjän tulojen arviointia täsmennettäisiin. Tulot arvioitaisiin jatkossakin lähtökohtaisesti yrittäjän eläkevakuutuslain mukaan vahvistetun työtulon perusteella. Toimeenpanijalle eli Kansaneläkelaitokselle annettaisiin kuitenkin yksittäistapauksissa harkintavaltaa poiketa työtulon mukaisesta tuloarviosta, jos tulotaso muiden rekisteritietojen, esimerkiksi tulorekisterin tai verotustietojen perusteella olisi tosiasiaassa olennaisesti suurempi, eli vähintään kaksinkertainen vahvistettuun työtuloon verrattuna.

4.1.2 Eläkkeensaajan asumistuki

Asumistuesta päätettäessä omaisuusrajaa laskettaisiin siten, että omaisuus otettaisiin huomioon siltä osin, kuin hakijan omaisuuden määrä ylittää 15 000 euroa tai avio- tai avopuolisoiden omaisuus yhteensä ylittää 24 000 euroa. Tulona otettaisiin huomioon 15 prosenttia omaisuusrajan ylittävältä osalta, eli tulovaikutusta kiristettäisiin, kun nykyisin tulona otettaisiin huomioon kahdeksan prosenttia omaisuusrajan ylittävästä osuudesta.

Asumistuesta päätettäessä otetaan huomioon lisäomavastuu silloin, kun vuositulo ylittää laissa säädetyt tuloajat. Lisäomavastuuprosenttia eli lisäomavastuun määrää tuloajan ylittävistä tuloista korotettaisiin nykyisestä 41,3 prosentista 43,5 prosenttiin.

4.2 Pääasialliset vaikutukset, yleinen asumistuki

4.2.1 Taloudelliset vaikutukset

4.2.1.1 Vaikutukset kotitalouksien taloudelliseen asemaan

Muutokset pienentäisivät niiden yleistä asumistukea saavien kotitalouksien käytettävissä olevia tuloja, joilla on nettovarallisuutta enemmän kuin laissa määriteltävät rajat. Muutoksen suuruus riippuu kotitalouden koosta, asuinpaikasta, tulotasosta, asumismenoista sekä omaisuuden määrästä. Niissä kuntaryhmästä toiseen siirrettävissä kunnissa asuvilla ruokakunnilla, joiden asumismenot ylittävät kolmannessa kuntaryhmässä hyväksyttävät enimmäisasumismenot, asumistuen määrä pienenee ja kotitalouden käytettävissä olevat tulot pienenevät.

Koska yleinen asumistuki myönnetään ruokakuntakohtaisesti, vaikutusarvioissa esitetyt luokittelut koskevat koko ruokakuntaa. Esimerkiksi opiskeljaruokakunnaksi on määritelty ruokakunta, jossa ainakin yksi henkilö saa opintotukea. Esitetyt luvut eivät siis suoraan kerro useamman henkilön ruokakunnissa kaikkien ruokakunnan jäsenten elämäntilanteesta.

Varallisuusharkinnan palauttaminen

Varallisuusharkinnan palauttaminen pienentäisi niiden ruokakuntien asumistukea ja käytettävissä olevia tuloja, joiden nettovarallisuus ylittää 10 000 euroa tai 20 000 euroa, jos ruokakunnassa on vähintään kaksi aikuista. Varoista vähennetään velat ja näin saatavan nettovarallisuuden määrän perusteella muihin ruokakunnan bruttotuloihin lisätään laskennallista tuloa.

Varallisuusharkinnan arviot on tehty SISU-mikrosimulointimallilla Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksella. Varallisuudesta ei löydy suoraan sellaisia rekisteritietoja, joiden perusteella asumistukiarviot olisi mahdollista tuottaa. THL on arvioissaan laskenut henkilöiden bruttovarallisuuden pääomatulojen perusteella olettaen pääomatuotoksi kolme prosenttia¹.

Bruttovarallisuudesta on vähennetty kaikki velat oman kodin asuntolainoja lukuun ottamatta. Asuntolainan suuruus on arvioitu jakamalla korot keskimääräisellä asuntolainan korolla vuonna 2021 (0,8 % Suomen Pankin mukaan). Tämän jälkeen asuntolaina on vähennetty muista veloista.

Varallisuuden arviointimenetelmään liittyy huomattavaa epävarmuutta johtuen tuotto- ja korko-oletuksista sekä siitä, että kaikkia mahdollisia varallisuusmuotoja ei ole pystytty otettua huomioon. Käytetyssä tavassa varallisuus sisältää vain sellaisia varallisuususeriä, jotka ovat vuoden aikana tuottaneet tuloja. Varallisuususerät, jotka eivät ole tuottaneet tuloja (esim. kesämökki, metsäomistus) eivät tule arvioitua laskelmissa. Lisäksi SISU-aineistossa ei ole tietoa maksetuista lähdeveroista, joten pankkitalletukset jäävät myös varallisuusarvion ulkopuolelle. Toiseksi pääomatuloista tehtävät vähennykset (esim. rahoitusvastikkeiden vähentäminen vuokratuloista) saattaa aiheuttaa harhaa laskelmiin. Näiden seikkojen vuoksi varallisuusarvio on syytä nähdä suuntaa antavana arviona.

Nettovarallisuuden keskiarvoksi koko väestössä saadaan noin 227 000 €/kotitalous ja mediaaniksi 37 €/kotitalous. Nettovarallisuudessa ei ole huomioitu alle 18-vuotiaiden varallisuutta ja heidän varallisuutensa huomioiminen nostaisi keskimääräistä nettovarallisuusarvoa noin 3 000 eurolla/kotitalous ja mediaania 34 eurolla. Taulukossa 2 on esitetty tarkemmin nettovarallisuuden jakaantuminen koko väestössä ja lähtötilanteessa simuloitua yleistä asumistukea saavien keskuudessa. Taulukossa 2 on tarkoituksella käytetty luokitteluun simuloitua yleistä asumistukea saavia, koska vuoden 2021 aineiston asumistuen saajien joukossa on mukana myös opiskelijat. Taulukon 2 mukaan asumistukien saajien joukossa varallisuuden määrä on selvästi pienempi kuin koko väestössä. Asumistukien saajista 86 prosentilla ei ole laskennallisesti ollenkaan nettovarallisuutta, kun taas koko väestön tasolla luku on 49 prosenttia.

Taulukko 2. Nettovarallisuuden jakauma koko väestössä ja lähtötilanteessa simuloitun yleisen asumistuen saajien keskuudessa. Lähde: THL, SISU-laskelmat

Varallisuus,	Nettovarallisuus
---------------------	-------------------------

¹ Varallisuus on laskettu jakamalla pääomatulot oletetulla kolmen prosentin tuotolla. Esimerkiksi 1 000 euron pääomatulot antavat bruttovarallisuuden arvioksi 33 333 euroa (= 1 000 e/0,03).

e/kotitalous	Koko väestö		Asumistuensaajat (lähtötilanne, simuloitu)	
	Kotitaloudet	Osuus %	Kotitaloudet	Osuus %
0	1 431 757	49 %	184 418	86 %
0–200	135 372	5 %	8 150	4 %
200–1 000	195 095	7 %	8 377	4 %
1 000–5 000	227 654	8 %	4 782	2 %
5 000–10 000	139 607	5 %	2 081	1 %
10 000–100 000	440 576	15 %	4 869	2 %
100 000+	370 763	13 %	960	0 %
Yhteensä	2 940 825	100 %	213 636	100 %

Varallisuusarvioiden lisäksi yleisen asumistuen simuloinnin tarkkuus SISU-mallissa aiheuttaa laskelmiin epävarmuutta. Asumistuen simuloinnissa käytettävät kotitalouden jäsenten tulotiedot perustuvat vuodenaikaiseen keskiarvoon ja kuukausittaisia tulotietoja ei ole saatavilla. Tämä tarkoittaa sitä, että SISU-malli ei huomioi tilanteita, joissa ruokakunta on ollut oikeutettu yleiseen asumistukeen vain osan vuodesta. SISU-malli ei myöskään huomioi asumistuen tarkistukseen liittyvää lainsäädäntöä. Tosiasiassa yleisen asumistuen taso tarkistetaan vähintään kerran vuodessa, eli muuttuneet olosuhteet huomioidaan viiveellä. Tuensaajalla on myös velvoite ilmoittaa olosuhdemuutoksista, jos esimerkiksi tulot muuttuvat tiettyjen rajojen yli. SISU-malli ei kuitenkaan huomioi näitä rajoja, vaan yleinen asumistuki simuloidaan vuodenaikaisten keskiarvotulojen perusteella. SISU-malli jonkin verran aliarvioi yleisen asumistuen saajamääriä, jolloin voi olla, että tässä esitetyt varallisuusharkinnan vaikutukset tulevat myös aliarvioituiksi.

Oheiset arviot varallisuusharkinnasta on tehty vuoden 2026 tilanteessa, jossa opiskelijat on siirretty opintotuen asumislisän piiriin. Opiskelijoiden osalta muutos vaikuttaa vain osittain vuonna 2025 ja tätä arvioidaan erikseen myöhemmin. Lisäksi arvioissa on otettu huomioon tässä esityksessä ehdotettu kuuden kunnan siirtäminen kuntaryhmä III:een.

Yleisen asumistuen varallisuusharkinta alentaa yleisen asumistuen menoja arviolta noin 8 miljoonalla eurolla verrattuna vuoden 2026 tilanteeseen. Koska varallisuusharkinta kohdistuu kotitalouksiin, joilla on omaisuutta vaikutukset toimeentulotukeen ovat vähäiset. Asumistuki on veroton etuus, joten verovaikutuksia ei synny.

Yleisen asumistuen varallisuusharkinnan takia arviolta noin 3 700 kotitaloudella tuki pienenee, joista vajaalla 2 200 kotitaloudella tuki lakkaa kokonaan. Henkilötasolla mitattuna tuki pienenee vajaalla 6 900 henkilöllä ja lakkaa kokonaan reilulla 4 000 henkilöllä.

Keskimääräinen asumistuki pienenee noin 3,20 euroa kotitaloutta kohden. Niissä kotitalouksissa, joissa varallisuusharkinta vaikuttaisi asumistuen määrään tuki pienenee keskimäärin noin 181 euroa kotitaloutta kohden (noin 97 euroa kotitalouksissa asuvia henkilöitä kohden).

Taulukon 3 perusteella yleinen asumistuki pienenee 1,3–2,4 prosentilla kotitalouksista, riippuen kotitaloustyypistä. Keskimääräinen leikkaus (heillä, joilla varallisuusharkinnalla on vaikutusta) kotitalouksilla on 157 (lapsettomat parit) ja 266 euron (yksinhuoltajat) välillä, mikä vastaa 58–75 prosenttia alkuperäisestä asumistuesta. Vaikutus on euromääräisesti suurempi isommissa kotitalouksissa. Kun otetaan huomioon erot kotitalouksien koossa, yksinhuoltajilla on euroissa ja suhteellisesti mitattuna suurin henkilötason muutos (92 euroa/kk, -76 %).

Taulukko 3. Varallisuusharkinnan muutokset kotitaloustyypeittäin. Taulukon luvuista puuttuvat ”muut kotitaloudet”-luokka. Lähde: THL, SISU-laskelmat

Kotitaloustyyppi	Kotitaloudet, joihin vaikuttaa		Keskimääräinen muutos, €/kk			
	Lkm.	Osuus	€/kotitalous	%	€/henkilö	%
Yksinasuvat	2 154	1,6 %	-157	-72 %	-157	-72 %
Lapsettomat parit	260	2,4 %	-140	-58 %	-70	-58 %
Lapsiperheet yhteensä	940	1,6 %	-252	-72 %	-70	-72 %
• Yksinhuoltajat	547	1,3 %	-266	-75 %	-92	-76 %
• Pariskunnat, joilla lapsia	393	2,2 %	-234	-68 %	-51	-70 %

Taulukko 4 esittää varallisuusharkinnan vaikutukset iän ja sukupuolen mukaan. Ikä ja sukupuoli ovat henkilötason muuttujia, mutta yleinen asumistuki on ruokakuntokohtainen etuus. Tämän vuoksi sama kotitalous voi esiintyä useammassa kohtaa taulukkoa. Taulukon 3 perusteella varallisuusharkinta pienentää tukea suhteellisen samalla tavalla eri ryhmien välillä. Niillä, joilla asumistuki muuttuu, muutos on kotitaloustasolla suurinta kotitalouksissa, joissa on lapsia. Suhteutettuna asumistuen määrään muutos on suurinta 65–74-vuotiaissa, 35–44-vuotiaissa sekä lapsiperheissä. Suhteellinen vaikutus ei muutu tarkasteltaessa muutoksia henkilötasolla, mutta absoluuttisesti mitattuna per henkilö muutokset ovat pienimpiä lapsiperheissä verrattuna muihin ryhmiin. Tämä on loogista, koska lapsiperheissä on enemmän jäseniä kuin muissa perheissä, mikä kasvattaa kotitalouden saamaa etuuden määrää, mutta ei lineaarisesti. Lisäksi yksinasuvien osuus vaihtelee ryhmittäin jonkin verran, mikä osaltaan selittää ryhmien välisiä eroja kotitalous- ja henkilötasojen välillä.

Taulukko 4. Varallisuusharkinnan vaikutus iän ja sukupuolen mukaan. Huom. sama kotitalous voi kuulua monelle riville, luvut eivät ole yhteenlaskettavissa. Lähde: THL, SISU-laskelmat

	Kotitaloudet, joihin vaikuttaa		Keskimääräinen muutos, €/kk			
	Lkm	Osuus	€/kotitalous	%	€/henkilö	%
Naiset (aikuiset)	2 328	1,8 %	-190	-69 %	-87	-70 %
Miehet (aikuiset)	2 554	1,9 %	-176	-69 %	-106	-70 %
Alle 10-vuotiaat	1 194	1,7 %	-302	-73 %	-72	-73 %
10–17 v.	874	1,7 %	-294	-73 %	-68	-73 %
18–24 v.	1 014	1,8 %	-161	-61 %	-103	-61 %

	Kotitaloudet, joihin vaikuttaa		Keskimääräinen muutos, €/kk			
	Lkm	Osuus	€/kotitalous	%	€/henkilö	%
25–34 v.	1 220	1,5 %	-168	-67 %	-113	-67 %
35–44 v.	1 260	2,1 %	-224	-76 %	-100	-76 %
45–54 v.	707	1,9 %	-198	-73 %	-119	-73 %
55–64 v.	600	2,3 %	-153	-66 %	-115	-66 %
65–74 v.	60	4,1 %	-147	-78 %	-113	-78 %

Taulukossa 5 on esitetty varallisuusharkinnan vaikutukset maakunnittain. Taulukko ei sisällä tietoja Keski-Pohjanmaalta eikä Kainuusta, koska näissä maakunnissa muutoksen kokoneita on SISU-aineistossa paljastumisriskin kannalta lukumääräisesti liian vähän. Simulointien mukaan lukumäärällisesti kotitalouksia, joihin varallisuusharkinta vaikuttaa on eniten Uudellamaalla, mutta osuus kotitalouksista on suurin Ahvenanmaalla. Osuus on pienin Kymenlaaksossa ja Keski-Suomessa.

Taulukko 5. Varallisuusharkinnan muutokset maakunnittain. Lähde: THL, SISU-laskelmat

Maakunta	Kotitaloudet, joihin vaikuttaa		Keskimääräinen muutos, €/kk			
	Lkm	Osuus	€/kotitalous	%	€/henkilö	%
Uusimaa	1 761	2,2 %	-203	-71 %	-107	-72 %
Varsinais-Suomi	340	2,0 %	-129	-65 %	-102	-64 %
Satakunta	47	0,8 %	-141	-61 %	-66	-55 %
Kanta-Häme	60	1,2 %	-191	-53 %	-90	-59 %
Pirkanmaa	340	1,6 %	-169	-70 %	-112	-71 %
Päijät-Häme	153	1,8 %	-191	-80 %	-96	-75 %
Kymenlaakso	40	0,7 %	-104	-62 %	-39	-59 %
Etelä-Karjala	47	1,1 %	-70	-35 %	-38	-27 %
Etelä-Savo	93	2,3 %	-167	-74 %	-75	-67 %
Pohjois-Savo	140	1,6 %	-150	-61 %	-95	-64 %
Pohjois-Karjala	107	1,7 %	-122	-61 %	-58	-50 %
Keski-Suomi	87	0,8 %	-189	-98 %	-137	-97 %
Etelä-Pohjanmaa	73	1,6 %	-131	-64 %	-56	-79 %
Pohjanmaa	67	1,5 %	-143	-64 %	-120	-60 %
Pohjois-Pohjanmaa	180	1,2 %	-200	-78 %	-74	-77 %
Lappi	93	1,7 %	-261	-76 %	-99	-79 %
Ahvenanmaa	40	5,4 %	-180	-77 %	-108	-62 %

Kuntaryhmäluokituksen tarkistaminen

Siirrettävissä kuudessa kunnassa tukea maksettiin huhtikuussa 2024 yhteensä 32 529 ruokakunnalle. Opiskelijaruokakuntia näistä oli 15 443 (47 %). Arviot kuntaryhmämuutoksen vaikutuksista on tehty Kelassa. Arviot ovat vuoden 2026 tasossa ja niissä on huomioitu opiskelijoiden siirto opintotuen asumislisän piiriin.

Kuntaryhmässä II yhden hengen ruokakunnan enimmäisasumismeno on 447 euroa kuukaudessa ja kuntaryhmässä III vastaavasti 394 euroa kuukaudessa. Jos tukea saavan todelliset asumismenot ovat yli 447 euroa kuukaudessa ja hän saa tulojen puolesta täyttä asumistukea, tuki pienenee nykyisestä 312,9 eurosta 275,8 euroon kuukaudessa. Muutoksen suuruus riippuu ruokakunnan koosta, tuloista ja asumismenoista.

Keskimäärin enimmäisasumismenot laskevat 13 prosenttia ja asumistuet pienenevät 28 euroa kuukaudessa. Opiskelijoiden siirron jälkeen muutos pienentää asumistukea noin 11 700 ruokakunnalla. Noin 700 ruokakunnan tuki lakkaa kokonaan. Taulukossa 6 on esitetty kunnittain ruokakuntien määrä vuoden 2026 tilanteessa, niiden ruokakuntien määrä, joihin muutos vaikuttaa ja keskimääräinen asumistuen muutos. Muutos koskee kunnasta riippuen 68–80 prosenttia asumistukea saavia ruokakuntia.

Kuntaryhmämuutos aiheuttaa jonkin verran lisää toimeentulotukitarvetta. Arvion mukaan noin 5 500 jo ennestään toimeentulotukea saavan ruokakunnan toimeentulotuki kasvaa asumistuen alenemista vastaavasti ja muutoksen myötä uusia toimeentulotukea saavia ruokakuntia tulee noin 200.

Taulukko 6. Kuntaryhmämuutoksen vaikutukset kunnittain. Lähde: Kela

Kunta	Ruokakuntia	Ruokakuntia, joilla tuki pienenee	Keskimuutos, €/ruokakunta
Kajaani	1 400	1 100	-29
Kouvola	2 800	1 900	-25
Lappeenranta	2 900	2 300	-31
Mikkeli	2 000	1 600	-34
Pori	3 700	2 600	-25
Vaasa	2 900	2 200	-29

Taulukossa 7 on esitetty muutokset ruokakunnan elämäntilanteen mukaan. Elämäntilanteen mukaan tarkasteluna suurin muutos keskimääräisessä asumistuessa on eläkkeensaajaruokakunnilla, mutta näitä on lukumäärällisesti vähiten. Keskimääräistä suuremmat muutokset ovat myös työssä olevilla ruokakunnilla. Keskimäärin pienimmät muutokset ovat työttömillä ja ”muilla ruokakunnilla”.

Taulukko 7. Kuntaryhmämuutoksen vaikutukset ruokakunnan elämäntilanteen mukaan. Lähde: Kela

Ruokakunnan elämäntilanne	Ruokakuntia	Ruokakuntia, joilla tuki pienenee	Keskimuutos, €/ruokakunta
Työttömät ruokakunnat	8 100	6 200	-27
Opiskelijaruokakunnat*	2 200	1 700	-29
Eläkkeensaajaruokakunnat	350	250	-34

Työssä olevat ruokakunnat	3 000	2 200	-32
Muut ruokakunnat	2 000	1 500	-27

*Lapsiperheitä, joissa opiskelija

Ruokakuntatyypin mukaan tarkasteluna (taulukko 8) muutos vaikuttaa useimmin yksinasuviin ja yhden huoltajan ruokakuntiin. Pienin keskimääräinen vaikutus on kahden huoltajan ruokakunnilla.

Taulukko 8. Kuntaryhmämuutoksen vaikutukset ruokakuntatyypin mukaan. Lähde: Kela

Ruokakuntatyyppi	Ruokakuntia	Ruokakuntia, joilla tuki pienenee	Keskimuutos, €/ruokakunta
Yksin asuvat	10 200	8 500	-27
Lapsettomat parit	400	300	-33
Kahden huoltajan perheet	1 100	400	-17
Yhden huoltajan perheet	3 700	2 500	-34
Muut	200	150	-33

THL:n SISU-simulointien perusteella varallisuusharkinta vaikuttaa näissä kuudessa kunnassa yhteensä noin 130 ruokakunnan asumistukeen (noin 0,9 % asumistukea saavista ruokakunnista näissä kunnissa). Keskimääräinen varallisuusharkinnan vaikutus kotitalouskohtaiseen asumistukeen on noin 107 euroa (keskimäärin 71 % asumistuesta) ja noin 61 euroa (keskimäärin 72 % asumistuesta) kotitalouksissa asuvaa henkilöä kohden.

Yrittäjän tulojen arviointia koskevan säännöksen tarkentaminen

Yrittäjän tulojen arviointi yksittäistapauksissa kokonaisharkintana pienentää kyseisen tukea saavan ruokakunnan asumistukea. Koska arvio on tapauskohtainen ja muutos riippuu ruokakunnan muista tuloista, ruokakunnan kokoonpanosta, asumismenoista ja asuinpaikasta, ei muutoksen suuruutta voida tarkemmin arvioida.

Yrittäjän tulojen arviointia koskevalla muutoksella on tarkoitus mahdollistaa räikeisiin yksittäistapauksiin puuttuminen, joten sen arvioidaan koskevan varsin pientä joukkoa tukea saavia yrittäjiä.

Vaikutukset opiskelijoihin vuonna 2025

Opiskelijat (lapsettomat opiskelijaruokakunnat) on päätetty siirtää yleisen asumistuen piiristä opintotuen asumislisälle. Muutoksen olisi tarkoitus tulla voimaan 1.8.2025 ja sitä käsitellään toisessa hallituksen esityksessä. Tämän esityksen vaikutukset tulevat täysimääräisesti voimaan vasta 2026 jolloin opiskelijat eivät enää ole yleisen asumistuen piirissä.

Muutokset voivat kuitenkin koskea niitä opiskelijoita, joille asumistuen tarkistus osuu aikavälille 1.1.2025–31.7.2025. Kelan arvion mukaan noin puolelle lapsettomista opiskelijaruokakunnista osuu tuen tarkistus tälle aika välille. Kunnissa, joita kuntaryhmämuutos koskee, on tällä hetkellä noin 12 000 lapsetonta opiskelijaruokakuntaa. Karkeasti arvioiden siis noin 6 000 lapsettomalla opiskelijaruokakunnalla kuntaryhmämuutos voisi vaikuttaa keskimäärin muutaman kuukauden ajan ennen siirtoa asumislisään, jos ruokakunnan asumismenot ylittäisivät kuntaryhmän III enimmäisasumismenot.

Myös varallisuusharkinta vaikuttaisi keskimäärin muutaman kuukauden ajan noin puoleen niistä lapsettomista ruokakunnista, joilla on omaisuutta niin paljon, että se pienentää asumistuen määrää ja joilla tuen tarkistus osuu aikavälille 1.1.2025–31.7.2025. Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen SISU-laskelmien mukaan opiskelijoita, jotka siirtyisivät yleiseltä asumistuella opintotuen asumislisän piiriin ja joilla olisi varallisuusharkinnassa huomioitavaa omaisuutta olisi noin 3 700. Keskimääräinen varallisuusharkinnasta johtuva asumistuen muutos saajaa kohden tässä ryhmässä olisi noin 114 euroa kuukaudessa. Edellä mainittua Kelan arviota käyttäen joka toiselle näistä opiskelijoista, eli noin 1 900 henkilölle, tulisi siis asumistuen tarkistus, joka ehtisi vaikuttaa tuen tasoon 1–7 kuukautta.

Lapsivaikutukset

Yleisen asumistuen varallisuusharkinta ja kuntaryhmämuutokset kohdistuvat myös lapsiperheisiin.

Varallisuusharkinnan vaikutuksia kotitalouksiin, joilla on lapsia, on kuvattu edellä taulukossa 8. Simulointien perusteella kotitalouksia, joihin varallisuusharkinta vaikuttaa ja joissa on jäsenenä alle kymmenenvuotias lapsi, on noin 1 200. Vastaavasti kotitalouksia, joihin kuuluu 10–17-vuotias lapsi on noin 900. Luvut ovat osin päällekkäisiä eikä niitä voi laskea yhteen. Näissä kotitalouksissa ruokakuntakohtainen asumistuki pienenee noin 300 euroa ja ruokakunnan jäsentä kohden laskettu tuki noin 70 euroa. Nämä muutokset vastaavat noin 73 prosenttia asumistuen määrästä.

Kuntaryhmämuutoksen arvioidaan kohdistuvan noin kahteen kolmasosaan kyseisten kuntien yksinhuoltajaperheistä, eli noin 2 500 ruokakuntaan. Keskimäärin asumistuki laskee yksinhuoltajaruokakunnissa noin 34 euroa kuukaudessa. Kahden huoltajan perheistä muutos kohdistuu reiluun kolmasosaan eli noin 400 ruokakuntaan. Keskimääräinen muutos asumistuessa kahden huoltajan perheillä on noin 17 euroa.

Sukupuolivaikutukset

Esitetyt yleisen asumistuen muutokset kohdistuvat ruokakuntien saamaan tukeen ja vaikuttavat samalla tavalla riippumatta ruokakunnan jäsenten sukupuolesta. Leikkausten ja varallisuusharkinnan kohdentumisessa voi kuitenkin olla eroja sukupuolten välillä riippuen keskimääräisistä varallisuuksista ja muista tuen suuruuteen vaikuttavista tekijöistä.

Keskimäärin varallisuusharkinnan arvioidaan simulointien mukaan kohdistuvan hieman useampaan ruokakuntaan, jossa on mies, kuin ruokakuntaan, jossa on nainen. Keskimääräinen asumistuen euromääräinen muutos on suurempi ruokakunnissa, joissa on nainen. Tämä selittyy keskimääräisen tuen erolla lähtötilanteessa – varallisuusharkinnan suhteelliset vaikutukset asumistuen määrään ovat yhtä suuret (69 %, ks. Taulukko 4) molempien sukupuolien ruokakunnissa.

Myös kuntaryhmämuutoksen arvioidaan kohdistuvan lähes yhtä useaan ruokakuntaan, jossa on mies kuin jossa on nainen. Keskimääräinen asumistuen muutos on suurempi naisruokakunnissa johtuen näiden ruokakuntien suuremmasta asumistuesta lähtötilanteesta.

4.2.1.2 Vaikutukset valtion ja kuntien kustannuksiin

Omaisuusharkinnan palauttamisen arvioidaan vähentävän valtion asumistukimenoja arviolta 8 miljoonaa euroa vuodessa vuodesta 2026 alkaen. Muutokset tulevat voimaan tarkistusten

yhteydessä, jolloin vuonna 2025 säästöstä toteutuu noin puolet. Toisaalta opiskelijat ovat yleisen asumistuen piirissä vielä 31.7.2025 asti ja osalla opiskelijoista tuen taso ehtii varallisuusharkinnan takia alentua. Vuoden 2025 säästökseen arvioidaan 4,7 miljoonaa euroa.

Kuntaryhmiä koskeva tarkistus, eli kuuden kunnan siirtäminen kuntaryhmästä kaksi kuntaryhmään kolme, arvioidaan vähentävän valtion asumistukimenoja noin 5,3 miljoonaa euroa vuodessa. Muutos lisää toimeentulotukimenoja arviolta 1,8 miljoonaa euroa, joten julkisen talouden menoja säästyisi arviolta noin 3,5 miljoonaa euroa vuodessa. Vuonna 2025 asumistuen kulujen arvioidaan alenevan 3,7 miljoonaa euroa ja toimeentulotuen kulujen kasvavan noin 1 miljoonaa euroa. Nettosäästö julkiselle taloudelle siis noin 2,7 miljoonaa euroa vuonna 2025.

Yrittäjän tulojen arviointia koskevalla muutoksella on tarkoitus mahdollistaa räikeisiin yksittäistapauksiin puuttuminen, joten sen ei arvioida koskeva kovin suurta määrää tukea saavia yrittäjiä. Muutoksella voidaan arvioida olevan pieni säästövaikutus julkisiin menoihin.

Kunnat rahoittavat puolet toimeentulotuen kustannuksista. Koska toimeentulotuen kustannukset vähennetään kuntien valtionosuuksista toteumavuotta seuraavan vuoden talousarviossa, vaikutukset kuntiin toteutuvat kahden vuoden viiveellä. Esitetyt muutokset lisäävät kuntien toimeentulotukimenoja yhteensä arviolta 0,5 miljoonaa euroa vuonna 2027 ja arviolta 0,9 miljoonaa euroa vuodesta 2028 eteenpäin.

4.2.2 Vaikutukset Kansaneläkelaitoksen toimintaan

Ehdotetut muutokset edellyttävät muutoksia Kansaneläkelaitoksen tietojärjestelmiin, lomakkeisiin sekä asiakaskirjeisiin ja päätösteksteihin. Lisäksi ehdotettujen muutosten toimeenpano edellyttää henkilöstön kouluttamista, etuudenhakijoille suunnatun neuvonnan ja informaation uudistamista ja erityisesti muutosten voimaantulon vaiheessa myös varautumista neuvontatilanteiden määrän kasvuun.

4.2.3 Vaikutukset muutoksenhakuelinten toimintaan

Ehdotetut muutokset lisäävät jossain määrin yleistä asumistukea koskeviin päätöksiin kohdistuvia valituksia ja siten sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunnan ja vakuutusosoikeuden asiamääriä.

4.3 Pääasialliset vaikutukset, eläkkeensaajan asumistuki

4.3.1 Taloudelliset vaikutukset

4.3.1.1 Vaikutukset kotitalouksien taloudelliseen asemaan

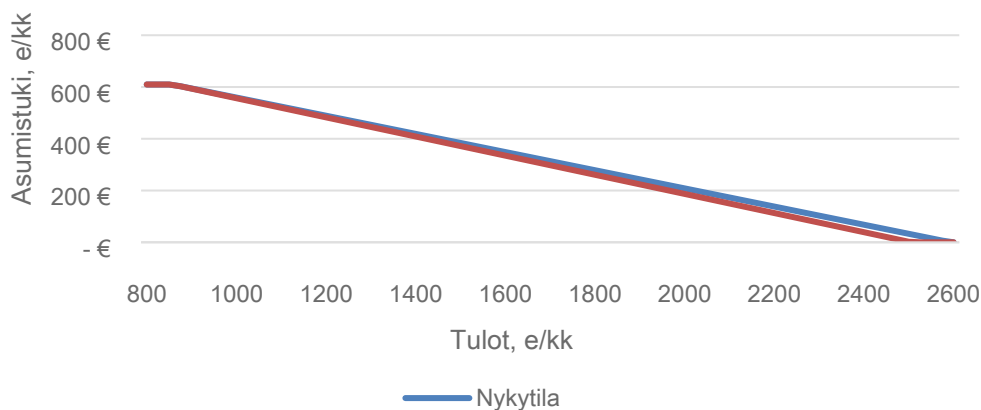
Ehdotetut lisäomavastuun määräytymisen muutokset pienentävät eläkkeensaajan asumistukea niillä eläkkeensaajilla, joiden tulot ylittävät laissa määritellyn alarajan.

Omaisuuksien kiristäminen vaikuttaa niihin eläkeläisiin, joiden nettovarallisuus ylittää uudet omaisuusrajat.

Muutokset vaikuttavat 203 000 eläkkeensaajan saamaan asumistukeeseen. Keskimäärin tuki pienenee noin 15,60 euroa kuukaudessa. Tuki lakkaa kokonaan noin 7 600 saajalta. Muutokset vaikuttavat keskimäärin enemmän naisiin kuin miehiin. Eläkkeensaajan asumistuen saajista naisia on noin 61 prosenttia ja heillä keskietuus pienenee noin 17,10 euroa kun miehillä muutos

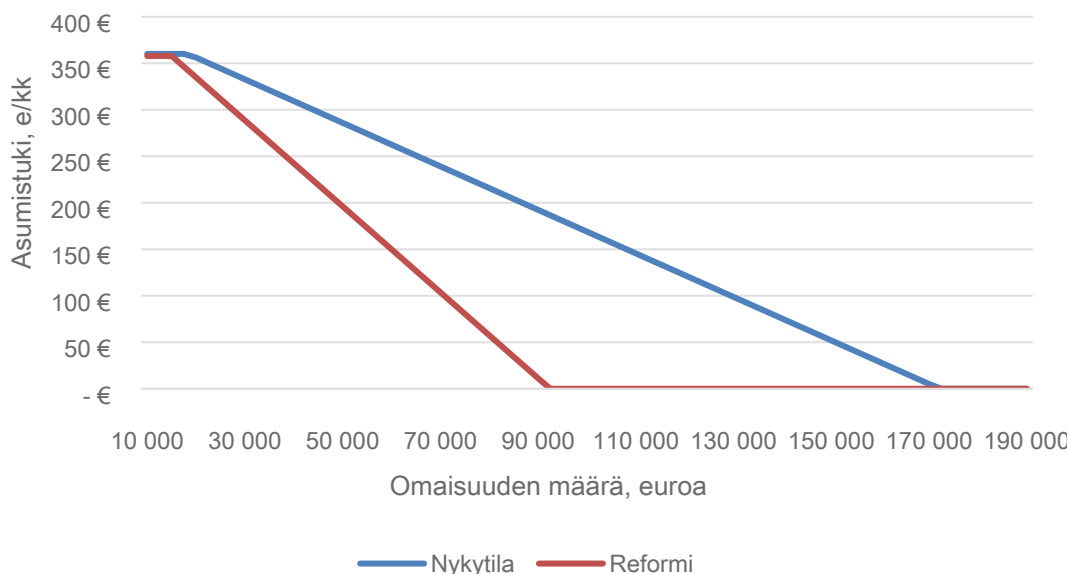
on noin 13,20 euroa. Kuviossa 10 on esitetty tuen muutos eri tulotasoilla. Lisäomavastuuprosentin kiristäminen pienentää eläkkeensaajan asumistukea sitä enemmän mitä suuremmat tulot ovat.

Kuvio 10. Eläkkeensaajan asumistuen muutos eri tulotasoilla. Yksinasuva eläkeläinen, ei omaisuustuloa ja enimmäisasumismenot (774 e/kk)

Omaisuusrajojen muutokset ja rajan ylittävästä omaisuudesta laskettavan tulon prosenttiosuuden muutos vaikuttavat 37 000 eläkkeensaajan saamaan asumistukeen. Omaisuusrajan lasku tuo varallisuusharkinnan piiriin aiempaa pienemmät omaisuudet ja tuloksilukemisprosentin korotus kiristää erityisesti suurempien omaisuuksien vaikutusta asumistukeen. Kuviossa 11 on esitetty miten varallisuusharkinnan ja lisäomavastuuprosentin kiristämiset vaikuttavat eri omaisuustasoilla henkilöllä, jolla on tuloina vain takuueläke ja keskimääräiset asumismenot.

Kuvio 11. Eläkkeensaajan asumistuen muutos eri omaisuustasoilla. Yksinasuva eläkeläinen, tuloina pelkkä takuueläke (975,59 e/kk) ja keskimääräiset asumismenot (530 e/kk)

Ikäryhmittäin tarkasteluna keskituus pienenee vanhemmilla ikäluokilla enemmän kuin nuoremmilla (Taulukko 9). Nuoremmilla ikäluokilla on keskimäärin vähemmän asumistuen varallisuusharkinnassa huomioitavaa omaisuutta, mikä selittää eroa.

Muutoksen kohdistumisella eri maakuntien saajiin on vain pieniä eroja (Taulukko 10). Muutokset ovat keskimääräistä hieman suurempia Ahvenanmaalla, Pohjanmaalla ja Pohjois-Pohjanmaalla ja keskimääräistä hieman pienempiä Etelä-Karjalassa ja Kymenlaaksossa.

Taulukko 9. Eläkkeensaajan asumistuen laskennassa huomioitu omaisuus keskimäärin, keskimääräinen tuki ja tuen muutos ikäryhmittäin.

Ikäryhmä	Saajia	Keskimääräinen omaisuus	Tuki ennen, euroa	Keskimuutos, euroa
15–19	320	4 940	400	-4,6
20–24	3 020	5 258	379	-7,4
25–29	4 970	5 272	363	-9,7
30–34	5 880	4 871	348	-9,8
35–39	5 650	5 599	334	-11,2
40–44	5 920	5 848	325	-11,6
45–49	6 260	5 603	316	-12,2
50–54	7 760	5 673	305	-12,8
55–59	11 530	5 831	294	-13,6
60–64	18 070	4 675	276	-12,7
65–69	36 670	4 119	257	-12,9
70–74	34 800	4 848	242	-14,0
75–79	24 910	6 948	228	-16,7
80–84	15 970	11 054	215	-21,2
85–89	12 830	15 123	209	-25,4
90–94	7 980	19 595	212	-30,4
95–99	2 500	22 953	221	-34,5

Ikäryhmä	Saajia	Keskimääräinen omaisuus	Tuki ennen, euroa	Keskimuutos, euroa
100-	300	25 390	219	-35,1
Yhteensä	205 300			-15,6

Taulukko 10. Eläkkeensaajan asumistuen muutos maakunnittain

Maakunta	Saajia	Keskimuutos, euroa
Ahvenanmaa	500	-20,8
Etelä-Karjala	5 680	-14,4
Etelä-Pohjanmaa	7 220	-16,6
Etelä-Savo	6 570	-15,2
Kainuu	3 480	-16,8
Kanta-Häme	6 950	-15,9
Keski-Pohjanmaa	2 310	-15,7
Keski-Suomi	11 030	-15,6
Kymenlaakso	7 950	-13,5
Lappi	7 790	-15,3
Pirkanmaa	19 550	-15,8
Pohjanmaa	4 500	-17,4
Pohjois-Karjala	7 830	-15,2
Pohjois-Pohjanmaa	14 970	-17,4
Pohjois-Savo	12 120	-15,0
Päijät-Häme	10 460	-15,0
Satakunta	8 670	-15,3
Uusimaa	50 590	-15,4
Varsinais-Suomi	17 160	-15,6
Yhteensä	205 300	-15,6

Koska esityksen kiristykset kohdistuvat eläkkeensaajan asumistuen saajiin, joilla on omaisuutta tai pääasiassa takuueläkettä suuremmat tulot, eivät muutokset juuri kohdennu toimeentulotukea saaviin kotitalouksiin. Niillä toimeentulotuen saajilla, joilla eläkkeensaajan asumistuki pienenee toimeentulotuki kompensoi käytettävissä olevien tulojen laskun.

Niiden eläkkeensaajan asumistuen saajien osalta, jotka ovat pitkäaikaisen ympärivuorokautisen palveluasumisen piirissä asumistuen muutokset eivät välttämättä vaikuta käytettävissä olevien tulojen määrään. Hyvinvointialue saa periä pitkäaikaisen ympärivuorokautisen palveluasumisen asiakkaalta kuukausimaksun, joka saa olla enintään 85 prosenttia asiakkaan kuukausituloista. Kuukausituloista vähennetään kohtuulliset asumismenot, joista on vähennetty mahdollinen asumistuki. Hyvinvointialueen on maksua määrätessään huolehdittava siitä, että asiakkaan henkilökohtaiseen käyttöön jää käyttövara, joka on vähintään 182 euroa kuukaudessa.

Pienituloisella eläkkeensaajalla, jolla maksu jää käyttövarasäännön takia pienemmäksi kuin 85 prosenttia kuukausituloista, asumistuen muutos lähtökohtaisesti pienentää tuloja. Asiakasmaksu kuitenkin pienenee vastaavasti ja käytettävissä olevat tulot eivät muutu.

Eläkkeensaajalla, jolla suurempien eläketulojen vuoksi asiakasmaksu on täysimääräinen (palvelun tuottamisesta aiheutuvien kustannusten suuruinen), asumistuen aleneminen pienentää henkilön käytettävissä olevia tuloja.

Kelan rekisteritietojen mukaan noin 38 500 eläkkeensaajan asumistuen saajaa asuu palveluasunnossa. Tietoja asiakasmaksuista ei Kelan rekisterissä ole. Palveluasumisen suhteellisen korkean hinnan ja asumistuen saajien keskimäärin pienien eläketulojen vuoksi on todennäköistä, että suurella osalla palveluasumisen piirissä olevista asiakasmaksu ei ole täysimääräinen, jolloin käytettävissä olevat tulot eivät asumistuen muutoksen myötä muutu.

4.3.1.2 Vaikutukset julkiseen talouteen

Eläkkeensaajan asumistuen lisäomavastuuprosentin ja varallisuusharkinnan kiristäminen säästävät eläkkeensaajan asumistuen kuluja noin 38,4 miljoonaa euroa. Toimeentulotuen kulujen arvioidaan kasvavan noin 0,4 miljoonaa euroa. Hyvinvointialueiden keräämien palveluasumisen asiakasmaksutuottojen arvioidaan pienenevän korkeintaan 12,6 miljoonaa euroa. Tältä osin arvioissa on oletettu, että kaikkien palveluasunnoissa asuvien osalta asiakasmaksu pienenee asumistuen laskua vastaavasti. Yhteensä julkisen talouden arvioidaan vahvistuvan vähintään 25,4 miljoonaa euroa.

Palveluasunnoissa asuvilla eläkkeensaajan asumistukea saavilla eläkeläisillä on keskimääräistä useammin asumistuen määrässä huomioitavaa omaisuutta. Varallisuusharkinnan kiristämällä on siten suurempi vaikutus hyvinvointialueiden asiakasmaksukertymään kuin lisäomavastuuprosentin korottamisella.

Taulukko 11. Eläkkeensaajan asumistuen muutosten vaikutukset julkiseen talouteen, milj. euroa (negatiivinen lukuja julkista talouden kuluja säästävä ja positiivinen lisäävä),

	Asumistuki	Toimeentulotuki	Asiakasmaksut	Julkinen talous
Varallisuusharkinnan kiristäminen	-20,3	0,3	9,4	-10,6
Lisäomavastuuprosentin kiristäminen	-18,1	0,1	3,2	-14,8
Yhteensä	-38,4	0,4	12,6	-25,4

Koska muutoksen tulevat voimaan asumistuen tarkistusten yhteydessä kahden vuoden aikana, vuonna 2025 asumistuen säästöistä toteutuu 9,6 miljoonaa euroa, toimeentulotukikulujen kasvusta 0,1 miljoonaa euroa ja asiakasmaksutuottojen pienentymisestä 3,2 miljoonaa euroa. Vuonna 2026 asumistuen säästöistä toteutuu 28,8 miljoonaa euroa, toimeentulotuen kulujen kasvusta 0,3 miljoonaa euroa ja asiakasmaksutuottojen pienentymisestä 9,5 miljoonaa euroa. Vuodesta 2027 säästöt toteutuvat täysimääräisinä.

4.3.2 Vaikutukset Kansaneläkelaitoksen toimintaan

Ehdotetut muutokset edellyttävät muutoksia Kansaneläkelaitoksen tietojärjestelmiin, lomakkeisiin sekä asiakaskirjeisiin ja päätösteksteihin. Lisäksi ehdotettujen muutosten toimeenpano edellyttää henkilöstön kouluttamista, etuudenhakijoille suunnatun neuvonnan ja informaation uudistamista ja erityisesti muutosten voimaantulon vaiheessa myös varautumista neuvontatilanteiden määrän kasvuun.

4.3.3 Vaikutukset muutoksenhakuelinten toimintaan

Ehdotetut muutokset lisännevät jossain määrin eläkkeensaajan asumistukea koskeviin päätöksiin kohdistuvia valituksia ja siten sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunnan ja vakuutusosoikeuden asiamääriä.

4.4 Yhteisvaikutuksen muiden sosiaaliturvamuutosten kanssa

Tässä esityksessä on kuvattu yleisen asumistuen ja eläkkeensaajan asumistuen muutosehdotusten vaikutuksia itsenäisenä kokonaisuutena. Sosiaali- ja terveysministeriö valmistelee hallitusten esitysten yhteisvaikutusten arviointia. Arviointi valmistuu syksyllä ja on käytettävissä hallituksen esityksiin sisältyvien vaikutusarviointien täydentäjänä. Yhteisvaikutusten arvioinnissa päivitetään vuoden 2024 hallituksen esitysten yhteydessä annettu yhteisvaikutusten arvioinnin muistio ja täydennetään sitä valtion 2025 talousarvioesityksen yhteydessä budjettilakiesityksinä esiteltävien sosiaaliturvaa sekä sosiaali- ja terveyspalveluja koskevien lakimuutosten yhteisvaikutusten arvioinnilla mukaan lukien perus- ja ihmisoikeusnäkökulma.

5 Muut toteuttamisvaihtoehdot

Hallitusohjelmassa tavoitellaan yleiseen asumistukeen huomattavia säästöjä. Säästöjen mittaluokasta johtuen niiden toteuttamiseksi on valittu useita toimia. Ehdotukset perustuvat hallitusohjelmaan eikä varsinaisia vaihtoehtoisia toteuttamistapoja ole arvioitu. Nyt ehdotetut keinot on valittu niin, että ne kohdistuvat ruokakuntiin, joilla on varallisuutta ja näin on vältetty toimien kohdistuminen varattomiin ruokakuntiin.

Eläkkeensaajan asumistuen toimet kohdistuvat pääosin tuensaajiin, joilla on varallisuutta ja tuloja enemmän kuin vähimmäiseläke. Vastaavien säästöjen tuottaminen esimerkiksi tasaisesti kaikkiin tuensaajiin kohdistamalla aiheuttaisi toimeentulovaikeuksia kaikkein pienituloisimmille eläkkeensaajille.

6 Lausuntopalaute

Esitysluonnoksesta annettiin yhteensä 39 lausuntoa. Useassa lausunnossa arvioitiin kriittisesti esityksen vaikutuksia tuensaajien maksukykyyn ja mahdollisesti lisääntyviä vuokratuloja ja häätöjä. Myös lisääntyvää toimeentulotuen tarvetta arvosteltiin. Vuokra-asuntojen hyvän tarjontatilanteen eri puolilla maata todettiin kuitenkin helpottavan jossain määrin asumistukea saavien kotitalouksien asumistukisäästöihin sopeutumista.

Varallisuusharkintaa pidettiin useassa lausunnossa sinänsä perusteltuna lisäyksenä yleiseen asumistukeen, mutta omaisuusrajoja ja käyttövaravähennyksen tasoja pidettiin liian alhaisina. Yleisen asumistuen kuntaryhmittymisen muuttamista arvosteltiin eikä sitä kaikkien mainittujen kuntien osalta pidetty perusteltuna. Yrittäjän tulojen arvioinnin osalta esitettiin myös, että tulojen arvioinnissa tulisi luopua kokonaan yrittäjän eläkevakuutuksen mukaisen työtulon käyttämisestä.

Eläkkeensaajan asumistukea koskevien muutosten vaikutuksia pienituloisiin eläkeläisiin arviointiin kriittisesti, samoin vaikutuksia esimerkiksi niihin eläkeläisiin, jotka haluavat jatkaa osittaista työntekoa eläkkeellä ollessaan.

Esityksen vaikutusarvioita eri ihmisryhmiin pidettiin osittain puutteellisina ja arvosteltiin hallituskaudella tehtävien reformien kokonaisuutta tarkastelevan yhteisvaikutusten arvioinnin puuttumista.

Lausuntoaajan lyhyttä kestoja ja sen ajoittumista loma-aikaan arvosteltiin useassa lausunnossa.

Lausuntopalautteen perusteella esityksen perusteluja on osittain täsmennetty ja korjattu. Myös vaikutusarvioihin on tehty täsmennyksiä, samoin toimeenpanoa ja seurantaan koskevaan osioon.

7 Säännöskohtaisen perustelut

7.1 Laki yleisestä asumistuesta

10 §. Enimmäisasumismenot. Kouvola, Mikkeli, Pori, Kajaani, Lappeenranta ja Vaasa ehdotetaan siirrettäväksi nykyisestä toisesta kuntaryhmästä kolmanteen kuntaryhmään. Näissä kunnissa asumistukea määrättäessä huomioon otettavat enimmäisasumismenot alenisivat hieman.

12 §. Asumistuessa huomioon otettavat tulot. Pykälän 4 momentin 1 kohtaa täsmennettäisiin. Yrittäjänä saadut tulot otettaisiin jatkossakin pääsääntöisesti huomioon yrittäjän eläkelain tai maatalousyrittäjän eläkelain perusteella vahvistetun työtulon perusteella. Joissain yksittäisissä tilanteissa yrittäjän tuloja kuvaavat muut tiedot, esimerkiksi verotustiedot tai tulorekisteritiedot osoittavat, että eläkelain mukaan vahvistettu työtulo ei lainkaan vastaa yrittäjän todellista tulotasoa. Esimerkiksi tilanteissa, joissa työtulo on vahvistettu vähimmäismääräiseksi tai vain hieman sitä suuremmaksi, mutta verotustietojen perusteella tulot ovat olennaisesti suuremmat, Kansaneläkelaitos voisi täsmennetyt säännökset perusteella tehdä kokonaisuutensa yrittäjän tuloista eri tietolähteiden perusteella.

Pykälän 5 momenttiin lisättäisiin pääomatuloja laskettaessa sovellettava, talletuksista tehtävä käyttövaravähennys.

13 §. Tulo omaisuudesta. Pykälä olisi uusi ja siinä säädettäisiin tukea määrättäessä huomioon otettavasta omaisuudesta ja siitä laskettavasta tulosta.

12 §:ssä mainittuihin tuloihin lisättäisiin ruokakuntaan kuuluvien henkilöiden yhteenlasketusta 2 momentin mukaisesta omaisuudesta 20 prosenttia siltä osin kuin omaisuuden määrä velkojen vähentämisen jälkeen ylittää 10 000 euroa, jos ruokakuntaan kuuluu yksi aikuinen ja 20 000 euroa, jos ruokakuntaan kuuluu enemmän kuin yksi aikuinen. Saatu summa muunnettaisiin kuukausituloksi jakamalla luku kahdellatoista. Omaisuudesta vähennettäisiin velat, ei kuitenkaan kulutusluottoja tai muita lyhytaikaisia velkoja.

Omaisuutena otettaisiin huomioon kiinteistöt, mutta ei omassa käytössä olevia vapaa-ajan asuntoja. Tieto siitä, että kiinteistö on vapaa-ajan asunto, saataisiin verotustiedoista. Kiinteistöjen arvo otettaisiin huomioon verotuksessa vahvistetun mukaisena.

Kiinteistöjen lisäksi omaisuutena otettaisiin huomioon elinkeinotoiminnan ja maatalouden varat sekä osuudet yhtiöiden varoista. Näiden arvo saataisiin verotustiedoista.

Omaisuuteen huomioitaisiin myös asunto-osakkeet. Ne arvostettaisiin käypään arvoon ensisijaisesti verotuksen, tai mikäli verotustietoa ei olisi saatavilla, esimerkiksi tilastokeskuksen tietojen perusteella, ellei yksittäistapauksissa osoiteta asunto-osakkeen todellisen arvon olennaisesti poikkeavan näiden perusteella tehdystä arviosta.

Ruokakunnan jäsenen omistama metsäomaisuus otettaisiin huomioon ja sen arvoksi otettaisiin lain 12 § 2 momentissa tarkoitettu metsätalouden tulo kerrottuna kymmenellä.

Obligaatiot ja joukkovelkakirjat otettaisiin huomioon käyvän arvon mukaisina. Julkisesti noteeratun osakkeen ja sijoitusrahasto-osuuden arvoksi otettaisiin 70 prosenttia myöntö- tai tarkistusajankohtaa edeltävän vuoden viimeisen pörssipäivän arvosta. Vakuutussijoitukset otettaisiin huomioon takaisinostoarvoon.

Omaisuuksia arvioitaessa tehtäisiin talletuksista käyttövaravähennys, eli talletuksista vähennettäisiin käyttövaroina 2 000 euroa. Vähennys tehtäisiin jokaisen ruokakunnan jäsenen talletuksista erikseen.

Omaisuuksien ulkopuolelle jätettäisiin ruokakunnan jäsenen osuus jakamattomassa kuolinpesässä ja asuntosäästö-palkkiotilillä olevat talletukset. Koska lain 12 §:n mukaan lapsen tuloja ei oteta huomioon, myöskään lapsen omaisuutta ja siitä laskettavaa tuloa ei otettaisi huomioon, ellei kyseessä ole tuen hakija tai tämän puoliso.

Omaisuuksille asetettaisiin yläraja, jonka jälkeen asumistukeen ei olisi lainkaan oikeutta. Jos ruokakunnan yhteenlaskettu omaisuus velkojen ja käyttövaravähennyksen jälkeen olisi vähintään 50 000 euroa, tukea ei maksettaisi.

18 §. Takautuva hakuaika. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi mahdollisuus myöntää tuki takautuen tai korostaa tukea takautuen erityisestä syystä pidemmältä kuin yhden kuukauden ajalta. Vastaava säännös on useassa Kansaneläkelaitoksen toimeenpanemaa etuutta koskevassa laissa, esimerkiksi eläkkeensaajan asumistuesta annetun lain 21 §:ssä. Erityisenä syynä voitaisiin pitää esimerkiksi tilannetta, jossa tuen hakija akuutisti joutunut sairaalaan ja ollut estynyt tekemään asumistukihakemusta tai vastaavaa muuta syytä, joka on vaikuttanut hänen kykyynsä jättää hakemusta ajoissa. Erityisenä syynä ei pidettäisi tietämättömyyttä hakuajoista, erehdyttä tai unohtamista.

19 §. Asumistuen hakijan ilmoitusvelvollisuus. Pykälän 1 momentin 3 kohtaan ehdotetaan lisättäväksi hakijan ilmoitusvelvollisuus ruokakunnan jäsenen omaisuudesta, kun omaisuudesta laskettava tulo otetaan tukea määrättäessä huomioon.

27 §. Asumistuen tarkistamisen edellytykset. Pykälän 3 momentti ehdotetaan kumottavaksi tarpeettomana. Momentissa viitataan ansiotulovähennykseen, joka on kumottu lailla 1241/2023.

51 §. Indeksisidonnaisuus. Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan muutettavaksi siten, että 12 §:ssä säädetty talletuksia koskeva käyttövaravähennyksen määrä sekä 13 §:ssä säädetty omaisuusrajat sekä talletuksia koskeva käyttövaravähennys jäisivät indeksisidonnaisuuden ulkopuolelle. Näin mainitut rajat säilyisivät jatkossakin selkeinä ja informatiivisina kokonaislukuina. Samalla poistettaisiin tarpeeton viittaus ansiotulovähennykseen, joka on kumottu lailla 1241/2023. Viittaus kansaneläkeindeksistä annettuun lakiin selkeytettäisiin.

Voimaantulo- ja siirtymäsäännös

Lainmuutokset esitetään tuleviksi voimaan 1 päivänä tammikuuta 2025 ja niitä sovellettaisiin lain voimaantulosta ja myöhäisemmästä ajasta myönnettävään tai tarkistettavaan tukeen.

Muutokset tulisivat yksittäiselle tuensaajalle, joka on saanut tukea jo ennen tämän lain voimaantuloa, voimaan sitä mukaa, kun kyseisen ruokakunnan tukea tarkistettaisiin.

7.2 Laki eläkkeensaajan asumistuesta

11 §. Asumismenojen omavastuuosuus. Lisäomavastuuprosenttia korotetaan ja lisäomavastuu olisi 43,5 prosenttia siitä vuositulon osasta, joka ylittää 7 415 euroa. Avio- tai avoliitossa olevan henkilön lisäomavastuu olisi vastaavasti 43,5 prosenttia siitä puolisoiden yhteenlasketun vuositulon osasta, joka ylittää 10 637 euroa, jos toisella puolisoilla ei ole oikeutta eläkkeensaajan asumistukeen. Jos molemmilla puolisoilla on oikeus eläkkeensaajan asumistukeen, lisäomavastuu olisi 43,5 prosenttia lasketaan siitä puolisoiden yhteenlasketun vuositulon osasta, joka ylittää 12 106 euroa.

12 §. Vuositulo. Pykälän 5 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että huomioon otettavan omaisuuden rajaa laskettaisiin ja rajan ylittävästä omaisuudesta laskettavan tulon määräytymisprosenttia nostettaisiin. Vuositulona otettaisiin huomioon 15 prosenttia siitä lain 13 §:ssä todetusta omaisuudesta, josta on vähennetty velat ja jolla hakijan omaisuus ylittää 10 820 euroa tai avio- tai avopuolisoiden omaisuus yhteensä ylittää 17 312 euroa. Edellä todetut omaisuusrajat on ilmaistu kansaneläkeindeksin vuoden 2001 pisteluvun (1 302) tasossa ja sillä oletuksella, että eläkkeensaajan asumistukeen sovellettava indeksin pisteluku on 1 805 vuonna 2025. Tällöin vuonna 2025 sovellettaviksi tulevat omaisuusrajat olisivat hakijan osalta 15 000 euroa ja puolisoiden osalta 24 000 euroa.

8 Voimaantulo

Ehdotetaan, että lait tulevat voimaan 1.1.2025 ja niitä sovellettaisiin siitä ja myöhäisemmästä ajasta myönnettävään tai tarkistettavaan tukeen.

Muutokset tulisivat yksittäiselle tuensaajalle, joka on saanut tukea jo ennen tämän lain voimaantuloa, voimaan sitä mukaa, kun kyseisen ruokakunnan tukea tarkistettaisiin.

9 Toimeenpano ja seuranta

Sosiaali- ja terveysministeriö tiedottaa lain hyväksymisestä ja vahvistamisesta.

Muutosten vaikutuksia sekä valtakunnallisesti että alueellisesti on tarpeellista seurata ja arvioida jälkikäteen. Vaikutuksia perustoimeentulotukitarpeeseen on syytä seurata.

Muutosten vaikutuksia asumistuen ja toimeentulotuen käyttöön on mahdollista seurata Kansaneläkelaitoksen tilastojen avulla.

Koska esityksen ehdotuksilla ja muilla säästöpäätöksillä on yhteisvaikutuksia, on tarkoituksenmukaista, että vaikutuksista tehdään kattavaa yhteisarviointia jälkikäteen. Jotta muutosten yhteisvaikutuksia pystyttäisiin arvioimaan, niiden laajempaa jälkiarviointia varten tulisi varata riittävästi aikaa.

Perustuslakivaliokunta on viimeksi lausunnossaan PeVL 16/2023 vp viitannut aikaisempiin kannanottoihinsa PeVL 47/2017 vp ja PeVL 40/2018 vp ja todennut, että Euroopan sosiaalisen peruskirjan voimaan saattaneet valtiot ovat sitoutuneet suojaamaan sopimuksessa määriteltyjä

sosiaalisia ja taloudellisia oikeuksia. Suomi on lisäksi sitoutunut peruskirjan lisäpöytäkirjaan järjestökantelujen järjestelmästä. Perustuslakivaliokunta toisti lausunnossaan suhtautuvansa erittäin vakavasti sosiaalisen peruskirjan valvontakäytännössä esitettyihin huomioihin ja sen mielestä valtioneuvoston tulee pikaisesti aloittaa asiaa koskeva perusteellinen tarkastelu (PeVL 16/2023 vp kappale 20). Tavoitteena on vahvistaa lakisääteisen perusturvan riittävyden arvioinnin kansainvälistä vertailua etuuskien tason, perusoikeuksien sekä kansainvälisten velvoitteiden osalta osana tässä esityksessä ehdotettujen ja muiden niin kutsuttujen säästölakien vaikutusten jälkiseuranta.

10 Suhde muihin esityksiin

10.1 Esityksen riippuvuus muista esityksistä

Vuosien 2025–2028 julkisen talouden suunnitelman mukaan opiskelijat siirretään yleisen asumistuen piiristä opintotuen asumislisän piiriin 1.8.2025. Siirtoa koskien annetaan eduskunnalle erillinen hallituksen esitys syksyllä 2024. Koska opiskelijat ovat tällä hetkellä merkittävä yleisen asumistuen saajajoukko, on tämä siirto otettu huomioon tämän esityksen julkisen talouden vaikutusarvioissa.

10.2 Suhde talousarvioesitykseen

Esitys liittyy vuoden 2025 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

11 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

Asumisen tukea koskevalla sosiaaliturvalla on perusoikeuksien kannalta merkitystä erityisesti perustuslain 19 §:n 4 momentin kannalta. Säännöksen mukaan julkisen vallan tehtävänä on edistää jokaisen oikeutta asuntoon ja tukea asumisen omatoimista järjestämistä. Säännös ei turvaa tätä oikeutta subjektiivisena oikeutena. Oikeutta asuntoon kaikille kuuluvana yksilöllisenä oikeutena ei ole turvattu Suomessa myöskään tavallisen lain tasoisin säännöksin. Asumiseen liittyvän sosiaaliturvan muodot (yleinen asumistuki, eläkkeensaajan asumistuki, opintotuen asumislisä ja osin sotilasavustus) ovat tapoja, joilla julkinen valta toimeenpanee tätä perustuslain mukaista toimintavelvoitetta. Julkinen valta edistää jokaisen oikeutta asuntoon ja sen omatoimiseen järjestämiseen myös muilla tavoin, kuten asuntotuotantoon kohdistuvilla tuilla. Asumistuki on merkityksellinen myös perustuslain 19 §:n 2 momentin tarkoittaman perustoimeentulon turvan ja 1 momentin mukaisen välttämättömän toimeentulon ja huolenpidon kannalta (PeVL 10/2011 vp). Perustuslain 19 §:n 3 momentin mukaan julkisen vallan on tuettava perheen ja muiden lapsen huolenpidosta vastaavien mahdollisuuksia turvata lapsen hyvinvointi ja yksilöllinen kasvu. Lisäksi perustuslain 22 §:n mukaan julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen.

Esitys on lisäksi merkityksellinen uudistetun Euroopan sosiaalisen peruskirjan (SopS 78–80/2022), YK:n taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskevan yleissopimuksen (TSS, SopS 6/1976) sekä YK:n lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen (SopS 59–60/1991) samoin kuin vammaisten henkilöiden oikeuksista tehdyn yleissopimuksen (SopS 27/2016) kannalta.

Perustuslain 6 §:n 1 momentin mukaan ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Säännös ilmaisee paitsi vaatimuksen oikeudellisesta yhdenvertaisuudesta myös ajatuksen tosiasiallisesta tasa-arvosta. Siihen sisältyy mielivallan kielto ja vaatimus samanlaisesta kohtelusta samanlaisissa tapauksissa (HE 309/1993 vp, s. 42). Yhdenvertaisen kohtelun vaatimus kohdistuu myös lainsäätäjään. Lailla ei voida mielivaltaisesti asettaa kansalaisia tai

kansalaisryhmiä toisia edullisempaan tai epäedullisempaan asemaan. Perustuslain 6 §:n 2 momentti sisältää syrjintäkiellon, jonka perusteella ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Luettelo ei ole tyhjentävä, sillä eri asemaan asettaminen on kielletty muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Tällainen syy voi olla esimerkiksi yhteiskunnallinen asema (ks. HE 309/1993 vp, s. 43–44, ks. myös esim. PeVL 53/2016 ja PeVL 31/2014 vp). Perustuslakivaliokunta on vakiintuneesti katsonut, että perustuslain 6 §:n yhdenvertaisuusnäkökohdilla on merkitystä sekä myönnettäessä yksilöille lailla etuja ja oikeuksia että asetettaessa heille velvollisuuksia (ks. esim. PeVL 31/2014 vp). Yhdenvertaisuussäännös ei kuitenkaan edellytä kaikkien samanlaista kohtelua, elleivät asiaan vaikuttavat olosuhteet ole samanlaisia.

Esityksessä ehdotettu varallisuusharkinnan palautus kohdistuu ruokakuntiin, joilla on nettovarallisuutta. Muutoksella on merkitystä perustuslain 15 §:ssä säädetyn omaisuudensuojan kannalta. Ehdotettu säännös ei velvoita realisoimaan omaisuutta, vaan omaisuudesta lasketaan laskennallista tuloa, joka lisätään ruokakunnan muihin tuloihin. Sosiaaliturvassa ei ole omaisuudensuojan kannalta nähty ongelmalliseksi sitä, että omaisuus vaikuttaa tuen saamiseen ja sen määrään. Laissa eläkkeensaajan asumistuesta omaisuus säädetään omaisuuden vaikutuksesta maksettavan tuen määrään. Myös yleiseen asumistukeen omaisuus vaikutti ennen 1.1.2015, jolloin tuli voimaan nykyinen laki yleisestä asumistuesta ja asumistukilaki (408/1975) kumottiin. Myös viimesijaista toimeentulotukea myönnettäessä omaisuus otetaan huomioon toimeentulotuesta annetun lain (1412/1997) mukaisesti.

Kuuden kunnan siirtäminen alimpaan kuntaryhmään alentaa hieman asumistukia niiltä kyseisissä kunnissa asuvilta, joiden asumismenot ylittävät kolmannen kuntaryhmän enimmäisasumismenot. Kyseisissä kunnissa tukea saavien keskimääräiset asumismenot ovat alhaisemmat kuin muissa saman kuntaryhmän kunnissa, joten siirto on perusteltu.

Kaikkein pienituloisimmilla tuen saajilla viimesijainen toimeentulotuki kompensoi tuen pienemisestä. Esitetyt muutokset tulevat jossain määrin lisäämään etuudensaajien toimeentulotuen tarvetta, kuten esityksen vaikutusarvioita koskevassa kohdassa on todettu. Perustuslakivaliokunta on aiemmin pitänyt huolestuttavana sitä, että ehdotetun lainsäädännön on arvioitu ohjaavan etuudensaajia viimesijaiseksi tarkoitetun toimeentulotuen saajiksi (PeVL 47/2017 vp, PeVL 40/2018 vp).

Eläkkeensaajan asumistukeen ehdotetut muutokset kohdistuvat pääosin ja voimakkaimmin tuensaajiin, joilla on varallisuutta tai vähimmäiseläkkeitä enemmän huomioon otettavia tuloja.

Julkisen talouden tilaa on merkittävästi vaikeuttanut se, että Suomen talouskasvu on ollut viimeisten runsaan kymmenen vuoden aikana heikkoa verrattuna aiempaan sekä muihin Pohjoismaihin ja EU:n keskiarvoon. Tulevina vuosina talouskasvun edellytyksiä heikentää väestökehitys. Julkinen taloutemme on ollut alijäämäinen vuodesta 2009 lähtien. Ilman talouspolitiikan merkittävää muutosta velkasuhteen kasvu jatkuu 2020-luvulla. Vaikka valtion velanhoitokyky on edelleen hyvä, se heikkenee jatkuvasti, jos julkista taloutta ei vahvisteta. Tulevien vuosien mahdolliset kriisit voivat johtaa tilanteeseen, jossa julkinen valta ei kykene julkisen talouden rajoitusten vuoksi reagoimaan kriisiin asianmukaisesti. Tällöin jouduttaisiin liian äkillisesti säästämään julkisista menoista ja kiristämään verotusta.

Esitys on osa hallituksen julkisen talouden vahvistamiseksi valitsemaa kokonaisuutta. Laskusuhdanteen ohella myös valtionalouden säästötavoitetta voidaan pitää hyväksyttävänä perusteena puuttua jossain määrin etuuksien tasoon tilanteessa, jossa julkisen talouden menojen ja tulojen välillä vallitsee pitkäaikainen rakenteellinen epätasapaino. Valtiovarainministeriön

mukaan Suomen julkisen talouden velkaa kerryttävä alijäämä on mittava, ja näin julkisen talouden velkasuhteen vakauttaminen edellyttää nopeita ja merkittäviä toimenpiteitä seuraavien vuosien aikana. Kansainvälisessä vertailussa korkean verorasituksen ja talouskasvun edellytysten turvaamisen vuoksi tasapainotusta ei voida valtiovarainministeriön mukaan kokonaan toteuttaa verotusta kiristämällä. Hallituksen tavoite julkisen talouden tasapainottamiseksi edellyttääkin myös suoria säästötoimia. Julkisen talouden kestävyydellä hallitus tavoittelee sitä, että julkinen valta voi jatkossa vastata paremmin velvoitteistaan. Vaikka esitys heikentää asumistuen tasoa, esitys kuitenkin säilyttää oikeuden saada asumistukea ja mahdollisuuden asua tarpeitaan vastaavassa asunnossa. Muutokset kohdentuvat pääosin ruokakunnille, jolla on varallisuutta. Kaikkein pienituloisimmilla kotitalouksilla lisäksi toimeentulotuki turvaa kohtuullista asumistasoa.

Perustuslakivaliokunta on katsonut, että julkisen vallan välittömästi rahoittamien perustoimeentuloturvaetuuksien osalta etuuksien tasoa mitoitettaessa voidaan ottaa huomioon kulloinenkin kansantalouden ja julkisen talouden tila (PeVL 34/1996 vp, PeVL 21/2016 vp). Perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt huomiota siihen, ettei perusoikeuksilla tavoitella tiettyjen etuuksien tason turvaamista. Lisäksi se on lausunut, että sosiaaliturva on sidoksissa yhteiskunnan taloudellisiin voimavaroihin ja siten etuuksien mitoittamisessa on perusteltua huomioida julkisen talouden ja kansantalouden tila. Näin perusoikeuden tason arvioinnissa huomio kiinnittyy tuen saajan ohella yhteiskunnallisiin resursseihin.

TSS-sopimuksen 9 artiklan mukaan sopimusvaltiot tunnustavat jokaiselle oikeuden sosiaaliturvaan sosiaalivakuutus mukaan lukien. Edelleen TSS-sopimuksen 11 artiklan mukaan sopimusvaltiot tunnustavat jokaiselle oikeuden saada itselleen ja perheelleen tyydyttävä elintaso, joka käsittää riittävän ravinnon, vaatetuksen ja sopivan asunnon, sekä oikeuden elinehtojen jatkuvaan parantamiseen. Sopimusvaltiot sitoutuvat TSS-sopimuksen 2 artiklan nojalla täysimääräisesti käytettävissä olevien voimavarojensa mukaan ryhtymään toimenpiteisiin kaikin soveltuvin keinoin ja varsinkin lainsäädäntötoimenpitein yleissopimuksessa tunnustettujen oikeuksien toteuttamiseksi asteittain kokonaisuudessaan. Oikeuksien toteuttamisessa kuitenkin huomioidaan sopimusvaltion käytettävissä olevat voimavarat, jotka voidaan ottaa huomioon painavampina syinä sosiaaliturvaetuuksia heikennettäessä. Perustuslakivaliokunnan kannanotoissa onkin katsottu, että mitoitettaessa sellaisia etuuksia, jotka julkinen valta välittömästi rahoittaa, on johdonmukaista ottaa huomioon kansantalouden ja julkisen talouden tila ainakin tiettyyn rajaan asti hyväksyttävänä perusteena etuuksien heikentämiselle (PeVM 25/1994 vp, PeVL 34/1996 vp).

Kansainvälisten ihmisoikeussopimusten valvontaelimet ovat antaneet Suomea koskevia kannanottoja. YK:n TSS-komitea antaa sopimuksen säännösten tulkinnoista yleiskommenteja (general comments). Komitean viimeisimmät Suomea koskevat loppupäätelmät hyväksyttiin 5.3.2021 (E/C.12/FIN/CO/7). Komitea kiinnitti päätelmissään huomiota sosiaaliturvaan (9 artikla) katsoen että vuosien 2015–2019 aikaiset etuuksien leikkaukset ja kansaneläkeindeksin jäädytykset tekivät etuuksista riittämättömiä. Komitea vaati Suomea varmistamaan jatkossa, että sosiaalietuudet pysyvät riittävinä ja että harkittaessa leikkauksia muun muassa julkisen talouden säästötoimien yhteydessä a) leikkaukset ovat väliaikaisia ja koskevat ainoastaan kriisiaikaa; b) leikkaukset ovat välttämättömiä ja oikeasuhteisia, että muiden toimintaperiaatteiden noudattaminen tai toimenpiteistä pidäytyminen olisi haitallisempaa taloudellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten oikeuksien kannalta; c) leikkaukset eivät vaikuta suhteettomasti muita heikommassa asemassa oleviin ja syrjäytyneisiin ryhmiin; d) leikkauksiin liitetään muita toimia, kuten sosiaalisia tulonsiirtoja, joilla lievennetään kriisiaikoina syntyvää eriarvoisuutta; ja e) leikkauksissa säilytetään etuuden ydinosa, joka mahdollistaa edunsaajille riittävän elintason. Lisäksi komitea kehotti perehtymään yleiskommenttiin nro 19 (2007)

oikeudesta sosiaaliturvaan sekä julkisen talouden säästötoimia koskevaan komitean puheenjohtajan kirjeeseen (2012) (E/2013/22–E/C.12/2012/3, annex VI (B)).

Hallituskaudella 2019–2023 perusturvan taso yhdessä asumistuen kanssa kasvoi yleisesti ottaen niin suhteessa hinta- kuin ansiotasoonkin. Kehitys johtui perusturvaetuuksien korotuksista, mutta myös olosuhteiden muutoksista, kuten maltillisesta vuokrakehityksestä suhteessa yleiseen hintatasoon. Esimerkkilaskelmiin perustuvan analyysin mukaan toimeentulotuen merkitys perusturvaetuuksien saajien toimeentulolle pieneni hieman vuosina 2019–2023, koska perusturvaetuuksia korotettiin ja asumistuen korvausaste kasvoi. Lapsiperheiden saama laskennallinen toimeentulotuen määrä pysyi kuitenkin lähes ennallaan toimeentulotukeen tehtyjen korotusten takia².

Euroopan sosiaalista peruskirjaa valvova sosiaalisten oikeuksien komitea on ratkaisuihissaan käsitellyt Suomen sosiaaliturvaa ja se antoi viimeksi vuoden 2023 alussa ratkaisun, jonka mukaan Suomen perustoimeentuloturvan ja vähimmäistoimeentuloa turvaavien etuuksien määrät ovat liian matalia. Peruskirjan voimaan saattaneet valtiot ovat sitoutuneet suojaamaan sen artikloissa määriteltyjä sosiaalisia ja taloudellisia oikeuksia. Suomen sosiaaliturvajärjestelmässä on sekä ansioon sidottuja, että vähimmäismääräisiä etuuksia. Vähimmäismääräisiä sosiaaliturvaetuuksia ovat takuueläke, vähimmäismääräinen sairaus- ja kuntoutuspäiväraha sekä työttömyysturvan peruspäiväraha. Niiden rinnalla ovat sosiaaliavustuksiksi luokiteltavat tarveharkintaiset etuudet eli työmarkkinatuki ja toimeentulotuki. Pääsääntöisesti Suomessa pyritään turvaamaan yksilön asemaa sosiaalisen riskin varalta (kuten työttömyyden, sairauden tai työkyvyttömyyden).

Pohjoismainen käsitys sosiaaliturvasta rahallisen tuen ja palveluiden yhdistelmänä vaikuttaa suomalaisen järjestelmän taustalla. Komitea on tarkastellut myös muiden Pohjoismaiden perusturvan riittävyttä. Myös niiden osalta ovat nousseet esille Pohjoismaisen järjestelmän erityispiirteet. Näkemys on osaltaan johtanut eriäviin näkemyksiin sosiaalisten oikeuksien komitean kanssa. Suomi arvioi vähimmäisturvan riittävyttä toisin, koska Suomessa sosiaalietuudet, sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut ja erilaiset terveydenhuollon maksukatot muodostavat kokonaisuuden. Yksittäisen etuuden taso ei Suomen näkemyksen mukaan ole hyvä mittari tuen riittävyydelle, koska Suomessa toimeentulo voi koostua esimerkiksi työmarkkinatuesta, asumistuesta ja toimeentulotuesta. Lisäksi muun muassa julkisilla terveystalvueluilla ja reseptiläkkeillä ovat omat maksukattonsa, jotka rajaavat asiakkaan terveydenhuoltokustannukset kohtuulliselle tasolle.

Edellä kerrotun perusteella hallitus katsoo, että esitys voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämijärjestyksessä, mutta pitää kuitenkin suotavana, että esityksestä pyydetään perustuslakivaliokunnan lausunto.

Ponsi

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväiksi seuraavat lakiehdotukset:

² Perusturvan riittävyden arviointiraportti 2019–2023, THL Raportti 3/2023.

1.

Laki

yleisestä asumistuesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan yleisestä asumistuesta annetun lain (938/2014) 27 §:n 3 momentti,
sellaisena kuin se on laissa 1143/2017,
muutetaan 10 §:n 3 momentti, 12 §:n 4 ja 5 momentti, 18 §, 19 §:n 1 momentti ja 51 §:n
1 momentti,
sellaisina kuin niistä ovat 10 §:n 3 momentti laissa 1241/2023 ja 51 §:n 1 momentti laissa
1143/2017, sekä
lisätään lakiin siitä lailla 1241/2023 kumotun 13 §:n tilalle uusi 13 § seuraavasti:

10 §

Enimmäisasumismenot

Kunnat jaetaan kuntaryhmiin seuraavasti:

- 1) I kuntaryhmään kuuluvat: Espoo, Helsinki, Kauniainen ja Vantaa;
- 2) II kuntaryhmään kuuluvat: Hyvinkää, Hämeenlinna, Joensuu, Jyväskylä, Järvenpää, Kerava, Kirkkonummi, Kuopio, Lahti, Lohja, Nokia, Nurmijärvi, Oulu, Porvoo, Raisio, Riihimäki, Rovaniemi, Seinäjoki, Sipoo, Siuntio, Tampere, Turku, Tuusula ja Vihti;
- 3) III kuntaryhmään kuuluvat muut kuin 1 tai 2 kohdassa mainitut kunnat.

12 §

Asumistuessa huomioon otettavat tulot

Poiketen siitä, mitä 1 momentissa säädetään:

- 1) yrittäjänä, maatalousyrittäjänä sekä apurahan saajana saatu tulo otetaan huomioon yrittäjän eläkelain (1272/2006) ja maatalousyrittäjän eläkelain (1280/2006) perusteella vahvistetun työtulon mukaisena, jollei yrittäjän tulotasoa kuvaavista muista tiedoista ilmene, että yrittäjän tulotaso on vähintään kaksinkertainen vahvistettuun työtuloon verrattuna; sekä
- 2) metsätalouden tulona otetaan huomioon varojen arvostamisesta verotuksessa annetun lain (1142/2005) 7 §:n 3 momentin mukaan vahvistettu metsän keskimääräinen vuotuinen tuotto kerrottuna metsän pinta-alalla.

Korko- ja osinkotulot otetaan tuloina huomioon, jos ruokakunnan jäsenen henkilökohtaiset korko- ja osinkotulot yhteensä ylittävät 10 euroa kuukaudessa. Korkotuloja arvioitaessa talletuksista vähennetään käyttövaroina 2 000 euroa. Vähennys tehdään jokaisen ruokakunnan jäsenen talletuksista erikseen.

13 §

Tulo omaisuudesta

Edellä 12 §:ssä tarkoitettuihin tuloihin lisätään ruokakuntaan kuuluvien henkilöiden yhteenlasketusta 2 momentin mukaisesta omaisuudesta 20 prosenttia jaettuna kahdellatoista siltä osin kuin se ylittää 10 000 euroa, jos ruokakuntaan kuuluu yksi aikuinen ja 20 000 euroa, jos ruokakuntaan kuuluu enemmän kuin yksi aikuinen. Omaisuudesta vähennetään velat lukuun ottamatta kulutusluottoja ja muita lyhytaikaisia velkoja.

Pysyviä kuukausituloja laskettaessa otetaan omaisuutena huomioon ruokakuntaan kuuluvan henkilön omistamat:

- 1) kiinteistöt lukuun ottamatta omassa käytössä olevia vapaa-ajan asuntoja;
- 2) elinkeinotoiminnan ja maatalouden varat sekä osuudet yhtymien varoista;
- 3) asunto-osakkeet;
- 4) metsäomaisuus;
- 5) talletukset, obligaatiot, joukkovelkakirjat ja muu vastaava omaisuus;
- 6) julkisesti noteeratut osakkeet ja sijoitusrahasto-osuudet; sekä
- 7) vakuutussijoitukset.

Edellä 1 ja 2 kohdassa tarkoitettu omaisuus otetaan huomioon verotuksessa vahvistetun tai lasketun arvon mukaisena. Metsäomaisuuden arvona otetaan huomioon 12 §:n 4 momentin 2 kohdassa tarkoitettu metsätalouden tulo kerrottuna luvulla kymmenen. Obligaatiot ja joukkovelkakirjat otetaan huomioon käyvän arvon mukaisina. Julkisesti noteeratun osakkeen ja sijoitusrahasto-osuuden arvoksi otetaan 70 prosenttia myöntö- tai tarkistusajankohtaa edeltävän vuoden viimeisen pörssipäivän arvosta. Vakuutussijoitukset otetaan huomioon takaisinostoarvoon.

Talletuksista vähennetään käyttövaroina 2 000 euroa. Vähennys tehdään jokaisen ruokakunnan jäsenen talletuksista erikseen.

Omaisuutena ei kuitenkaan oteta huomioon ruokakunnan jäsenen osuutta kuolinpesässä, asuntosäästöpalkkiotilillä olevia talletuksia eikä lapsen omaisuutta.

Jos ruokakunnan 2 momentin mukainen omaisuus velkojen ja käyttövaravähennyksen vähentämisen jälkeen on vähintään 50 000 euroa, asumistukeen ei ole oikeutta.

18 §

Takautuva hakuaika

Asumistuki myönnetään takautuvasti enintään hakemista edeltävältä kuukaudelta, jos tuen saamisen edellytykset ovat jo tuolloin täyttyneet. Samoin menetellään korotettaessa asumistukea 27 §:n perusteella. Erityisestä syystä asumistuki voidaan myöntää tai korottaa pidemmältä ajalta takautuvasti.

19 §

Asumistuen hakijan ilmoitusvelvollisuus

Asumistukihakemuksessa on ilmoitettava:

- 1) hakijan ja muiden ruokakuntaan kuuluvien henkilöllisyystiedot;
 - 2) asumismenot ja niiden määrittämiseksi tarvittavat tiedot;
 - 3) tiedot kaikkien ruokakuntaan kuuluvien henkilöiden 12 §:ssä tarkoitetuista tuloista ja 13 §:ssä tarkoitettusta omaisuudesta.
-

51 §

Indeksisidonnaisuus

Tässä laissa säädetyt rahamäärät, lukuun ottamatta 12 §:ssä säädettyä käyttövaravähennyksen määrää, 13 §:ssä säädettyjä omaisuusrajoja ja käyttövaravähennyksen määrää, 16 §:ssä säädettyä pienintä perusomavastuuosuutta, 24 §:ssä säädettyä pienintä maksettavaa tukea, 20 ja 27 §:ssä säädettyjä tuensaajan ilmoitusvelvollisuutta ja tuen tarkistamista koskevia tulojen ja asumismenojen muutosten määriä sekä 10 §:ssä säädettyjä enimmäisasumismenoja, sidotaan hintatason muutoksiin kansaneläkeindeksistä annetun lain (456/2001) mukaisesti.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 ja sitä sovelletaan siitä ja myöhäisemmästä ajankohdasta myönnettävään tai tarkistettavaan tukeen.

2.

Laki

eläkkeensaajan asumistuesta annetun lain 11 ja 12 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan eläkkeensaajan asumistuesta annetun lain (571/2007) 11 §:n 3 momentti ja 12 §:n 5 momentti,
sellaisina kuin ne ovat, 11 §:n 3 momentti laissa 1229/2019 ja 12 §:n 5 momentti laissa 1154/2007, seuraavasti:

11 §

Asumismenojen omavastuuosuus

Lisäomavastuu on 43,5 prosenttia siitä vuositulon osasta, joka ylittää 7 415 euroa. Avio- tai avoliitossa olevan henkilön lisäomavastuu on 43,5 prosenttia siitä puolisoitten yhteenlasketun vuositulon osasta, joka:

- 1) ylittää 10 637 euroa, jos toisella puolisoilla ei ole oikeutta eläkkeensaajan asumistukeen; tai
- 2) ylittää 12 106 euroa, jos molemmilla puolisoilla on oikeus eläkkeensaajan asumistukeen.

12 §

Vuositulo

Vuositulona otetaan lisäksi huomioon 15 prosenttia siitä 13 §:n mukaisesta omaisuudesta, josta on vähennetty velat ja jolla hakijan omaisuus ylittää 10 820 euroa tai avio- tai avopuolisoiden omaisuus yhteensä ylittää 17 312 euroa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 ja sitä sovelletaan siitä ja myöhäisemmästä ajankohdasta myönnettävään tai tarkistettavaan tukeen.

Helsingissä 23.9.2024

Pääministeri

Petteri Orpo

Sosiaaliturvaministeri Sanni Grahn-Laasonen

1.

Laki

yleisestä asumistuesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan yleisestä asumistuesta annetun lain (938/2014) 27 §:n 3 momentti,
sellaisena kuin se on laissa 1143/2017,
muutetaan 10 §:n 3 momentti, 12 §:n 4 ja 5 momentti, 18 §, 19 §:n 1 momentti ja 51 §:n
1 momentti,
sellaisina kuin niistä ovat 10 §:n 3 momentti laissa 1241/2023 ja 51 §:n 1 momentti laissa
1143/2017, sekä
lisätään lakiin siitä lailla 1241/2023 kumotun 13 §:n tilalle uusi 13 § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

10 §

10 §

Enimmäisasumismenot

Enimmäisasumismenot

Kunnat jaetaan kuntaryhmiin seuraavasti:
1) I kuntaryhmään kuuluvat: Espoo, Helsinki, Kauniainen ja Vantaa;
2) II kuntaryhmään kuuluvat: Hyvinkää, Hämeenlinna, Joensuu, Jyväskylä, Järvenpää, Kajaani, Kerava, Kirkkonummi, *Kouvola*, Kuopio, Lahti, *Lappeenranta*, Lohja, *Mikkeli*, Nokia, Nurmijärvi, Oulu, Pori, Porvoo, Raisio, Riihimäki, Rovaniemi, Seinäjoki, Sipoo, Siuntio, Tampere, Turku, Tuusula, *Vaasa* ja Vihti;
3) III kuntaryhmään kuuluvat muut kuin 1 tai 2 kohdassa mainitut kunnat.

12 §

Asumistuessa huomioon otettavat tulot

Kunnat jaetaan kuntaryhmiin seuraavasti:
1) I kuntaryhmään kuuluvat: Espoo, Helsinki, Kauniainen ja Vantaa;
2) II kuntaryhmään kuuluvat: Hyvinkää, Hämeenlinna, Joensuu, Jyväskylä, Järvenpää, Kerava, Kirkkonummi, Kuopio, Lahti, Lohja, Nokia, Nurmijärvi, Oulu, Porvoo, Raisio, Riihimäki, Rovaniemi, Seinäjoki, Sipoo, Siuntio, Tampere, Turku, Tuusula ja Vihti;
3) III kuntaryhmään kuuluvat muut kuin 1 tai 2 kohdassa mainitut kunnat.

12 §

Asumistuessa huomioon otettavat tulot

Poiketen siitä, mitä 1 momentissa säädetään:
1) yrittäjänä, maatalousyrittäjänä sekä apurahan saajana saatu tulo otetaan huomioon yrittäjän eläkelain (1272/2006) ja

Poiketen siitä, mitä 1 momentissa säädetään:
1) yrittäjänä, maatalousyrittäjänä sekä apurahan saajana saatu tulo otetaan huomioon yrittäjän eläkelain (1272/2006) ja

Voimassa oleva laki

maatalousyrittäjän eläkelain (1280/2006) perusteella vahvistetun työtulon mukaisena; sekä

2) metsätalouden tulona otetaan huomioon varojen arvostamisesta verotuksessa annetun lain (1142/2005) 7 §:n 3 momentin mukaan vahvistettu metsän keskimääräinen vuotuinen tuotto kerrottuna metsän pinta-alalla.

Korko- ja osinkotulot otetaan tuloina huomioon, jos ruokakunnan jäsenen henkilökohtaiset korko- ja osinkotulot yhteensä ylittävät 10 euroa kuukaudessa.

Ehdotus

maatalousyrittäjän eläkelain (1280/2006) perusteella vahvistetun työtulon mukaisena, *jollei yrittäjän tulotasoa kuvaavista muista tiedoista ilmene, että yrittäjän tulotaso on vähintään kaksinkertainen vahvistettuun työtuloon verrattuna;* sekä

2) metsätalouden tulona otetaan huomioon varojen arvostamisesta verotuksessa annetun lain (1142/2005) 7 §:n 3 momentin mukaan vahvistettu metsän keskimääräinen vuotuinen tuotto kerrottuna metsän pinta-alalla.

Korko- ja osinkotulot otetaan tuloina huomioon, jos ruokakunnan jäsenen henkilökohtaiset korko- ja osinkotulot yhteensä ylittävät 10 euroa kuukaudessa. *Korkotuloja arvioitaessa talletuksista vähennetään käyttövaroina 2 000 euroa. Vähennys tehdään jokaisen ruokakunnan jäsenen talletuksista erikseen.*

13 §

Tulo omaisuudesta

Edellä 12 §:ssä tarkoitettuihin tuloihin lisätään ruokakuntaan kuuluvien henkilöiden yhteenlasketusta 2 momentin mukaisesta omaisuudesta 20 prosenttia jaettuna kahdellatoista siltä osin kuin se ylittää 10 000 euroa, jos ruokakuntaan kuuluu yksi aikuinen ja 20 000 euroa, jos ruokakuntaan kuuluu enemmän kuin yksi aikuinen. Omaisuudesta vähennetään velat lukuun ottamatta kulutusluottoja ja muita lyhytaikaisia velkoja.

Pysyviä kuukausituloja laskettaessa otetaan omaisuutena huomioon ruokakuntaan kuuluvan henkilön omistamat:

1) kiinteistöt lukuun ottamatta omassa käytössä olevia vapaa-ajan asuntoja;

2) elinkeinotoiminnan ja maatalouden varat sekä osuudet yhtymien varoista;

3) asunto-osakkeet;

4) metsäomaisuus;

5) talletukset, obligaatiot, joukkovelkakirjat ja muu vastaava omaisuus;

6) julkisesti noteeratut osakkeet ja sijoitusrahasto-osuudet; sekä

7) vakuutuslaitosten sijoitukset.

Edellä 1 ja 2 kohdassa tarkoitettu omaisuus otetaan huomioon verotuksessa vahvistetun tai lasketun arvon mukaisena. Metsäomaisuuden arvona otetaan huomioon 12 §:n 4 momentin 2 kohdassa tarkoitettu metsätalouden tulo kerrottuna luvulla kymmenen. Obligaatiot ja joukkovelkakirjat otetaan huomioon käyvän arvon mukaisina. Julkisesti noteeratun osakkeen ja sijoitusrahasto-osuuden arvoksi otetaan 70 prosenttia myöntö- tai tarkistusajankohtaa edeltävän vuoden viimeisen pörssipäivän arvosta. Vakuutussijoitukset otetaan huomioon takaisinostoarvoon.

Talletuksista vähennetään käyttövaroina 2 000 euroa. Vähennys tehdään jokaisen ruokakunnan jäsenen talletuksista erikseen.

Omaisuutena ei kuitenkaan oteta huomioon ruokakunnan jäsenen osuutta kuolinpesässä, asuntosäästöpalkkiotilillä olevia talletuksia eikä lapsen omaisuutta.

Jos ruokakunnan 2 momentin mukainen omaisuus velkojen ja käyttövaravähennyksen vähentämisen jälkeen on vähintään 50 000 euroa, asumistukeen ei ole oikeutta.

18 §

Takautuva hakuaika

Asumistuki myönnetään takautuvasti enintään hakemista edeltävältä kuukaudelta, jos tuen saamisen edellytykset ovat jo tuolloin täyttyneet. Samoin menetellään korotettaessa asumistukea 27 §:n perusteella.

19 §

Asumistuen hakijan ilmoitusvelvollisuus

Asumistukihakemuksessa on ilmoitettava:
1) hakijan ja muiden ruokakuntaan kuuluvien henkilöllisyystiedot;
2) asumismenot ja niiden määrittämiseksi tarvittavat tiedot;

18 §

Takautuva hakuaika

Asumistuki myönnetään takautuvasti enintään hakemista edeltävältä kuukaudelta, jos tuen saamisen edellytykset ovat jo tuolloin täyttyneet. Samoin menetellään korotettaessa asumistukea 27 §:n perusteella. *Eriyisestä syystä asumistuki voidaan myöntää tai korottaa pidemmältä ajalta takautuvasti.*

19 §

Asumistuen hakijan ilmoitusvelvollisuus

Asumistukihakemuksessa on ilmoitettava:
1) hakijan ja muiden ruokakuntaan kuuluvien henkilöllisyystiedot;
2) asumismenot ja niiden määrittämiseksi tarvittavat tiedot;

Voimassa oleva laki

3) tiedot kaikkien ruokakuntaan kuuluvien henkilöiden 12 §:ssä tarkoitetuista tuloista.

27 §

Asumistuen tarkistamisen edellytykset

Ruokakunnan kuukausitulojen muutosta arvioitaessa ruokakunnan yhteenlasketuista palkkatuloista ja 12 §:n 4 momentin 1 kohdan mukaisista tuloista tehdään 13 §:n mukainen ansiotulovähennys.

51 §

Indeksisidonnaisuus

Tässä laissa säädetyt rahamäärät, lukuun ottamatta 13 §:ssä säädettyä ansiotulovähennyksen määrää, 16 §:ssä säädettyä pienintä perusomavastuuosuutta, 24 §:ssä säädettyä pienintä maksettavaa tukea sekä 20 ja 27 §:ssä säädettyjä tuensaajan ilmoitusvelvollisuutta ja tuen tarkistamista koskevia tulojen ja asumismenojen muutosten määriä sekä 10 §:ssä säädettyjä enimmäisasumismenoja, sidotaan hintatason muutoksiin siten kuin kansaneläkeindeksistä annetussa laissa (456/2001) säädetään.

Ehdotus

3) tiedot kaikkien ruokakuntaan kuuluvien henkilöiden 12 §:ssä tarkoitetuista tuloista ja 13 §:ssä tarkoitettusta omaisuudesta.

27 §

Asumistuen tarkistamisen edellytykset

(kumotaan)

51 §

Indeksisidonnaisuus

Tässä laissa säädetyt rahamäärät, lukuun ottamatta 12 §:ssä säädettyä käyttövaravähennyksen määrää, 13 §:ssä säädettyjä omaisuusrajoja ja käyttövaravähennyksen määrää, 16 §:ssä säädettyä pienintä perusomavastuuosuutta, 24 §:ssä säädettyä pienintä maksettavaa tukea, 20 ja 27 §:ssä säädettyjä tuensaajan ilmoitusvelvollisuutta ja tuen tarkistamista koskevia tulojen ja asumismenojen muutosten määriä sekä 10 §:ssä säädettyjä enimmäisasumismenoja, sidotaan hintatason muutoksiin kansaneläkeindeksistä annetun lain (456/2001) mukaisesti.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 ja sitä sovelletaan siitä ja myöhäisemmästä ajankohdasta myönnettävään tai tarkistettavaan tukeen.

2.

Laki

eläkkeensaajan asumistuesta annetun lain 11 ja 12 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan eläkkeensaajan asumistuesta annetun lain (571/2007) 11 §:n 3 momentti ja 12 §:n 5 momentti,
sellaisina kuin ne ovat, 11 §:n 3 momentti laissa 1229/2019 ja 12 §:n 5 momentti laissa 1154/2007, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

11 §

11 §

Asumismenojen omavastuuosuus

Asumismenojen omavastuuosuus

Lisäomavastuu on 41,3 prosenttia siitä vuositulon osasta, joka ylittää 7 415 euroa. Avio- tai avoliitossa olevan henkilön lisäomavastuu on 41,3 prosenttia siitä puolisoiden yhteenlasketun vuositulon osasta, joka:

1) ylittää 10 637 euroa, jos toisella puolisoilla ei ole oikeutta eläkkeensaajan asumistukeen; tai

2) ylittää 12 106 euroa, jos molemmilla puolisoilla on oikeus eläkkeensaajan asumistukeen.

Lisäomavastuu on 43,5 prosenttia siitä vuositulon osasta, joka ylittää 7 415 euroa. Avio- tai avoliitossa olevan henkilön lisäomavastuu on 43,5 prosenttia siitä puolisoiden yhteenlasketun vuositulon osasta, joka:

1) ylittää 10 637 euroa, jos toisella puolisoilla ei ole oikeutta eläkkeensaajan asumistukeen; tai

2) ylittää 12 106 euroa, jos molemmilla puolisoilla on oikeus eläkkeensaajan asumistukeen.

12 §

12 §

Vuositulo

Vuositulo

Vuositulona otetaan lisäksi huomioon kahdeksan prosenttia siitä 13 §:n mukaisesta omaisuudesta, josta on vähennetty velat ja jolla hakijan omaisuus ylittää 13 205 euroa tai avio- tai avopuolisoiden omaisuus yhteensä ylittää 21 128 euroa.

Vuositulona otetaan lisäksi huomioon 15 prosenttia siitä 13 §:n mukaisesta omaisuudesta, josta on vähennetty velat ja jolla hakijan omaisuus ylittää 10 820 euroa tai avio- tai avopuolisoiden omaisuus yhteensä ylittää 17 312 euroa.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta
20 _____ ja sitä sovelletaan siitä ja
myöhäisemmästä _____ ajankohdasta
myönnettävään tai tarkistettavaan tukeen.